

L'EMIGRANT

MARÇ

[4]

CATALA:

El teu Cinema és el
"MIRAFLORES"

Stat. Exhibidora Pirineus

EDUARD AUSENSI

FABRICA DE BOTONS I INSIGNIES MILITARS

Avinguda d' Itàlia, 1848

Telèfon, 45971

ARMENGOL PALMES
PINTURA, DECORACIO =

AV. PORTUGAL, 999 — TELEFON, 52477
SANTIAGO

Castellà Granja i Cia.

Huérfanos, 780 — Telèfon 30472

Cigars "Romeo y Julieta"

Xereç "Tío Paco"

Conyac "La Parra de Oro"

INDUSTRIA CORCHERA S. A.

JORGE CACERES, 220 — PARADERO 17 — (Lo Ovalle)

CASILLA 845 — TELEFON, 50378

Direcció Telefònica: "CORCHO"

L'organització industrial més completa de Sudamèrica, en el seu ram, i amb capacitat de producció suficient per a satisfer completament les necessitats del nostre país.

Fabriquem tota mena de taps per a garrafes, ampolles i flascons de farmàcia. Aglomerats de suro per a frigorífics i totes les especialitats de la indústria del suro.

RESTAURANT DEL CENTRE CATALA

Huérfanos, 1111 — Telèfon 86583

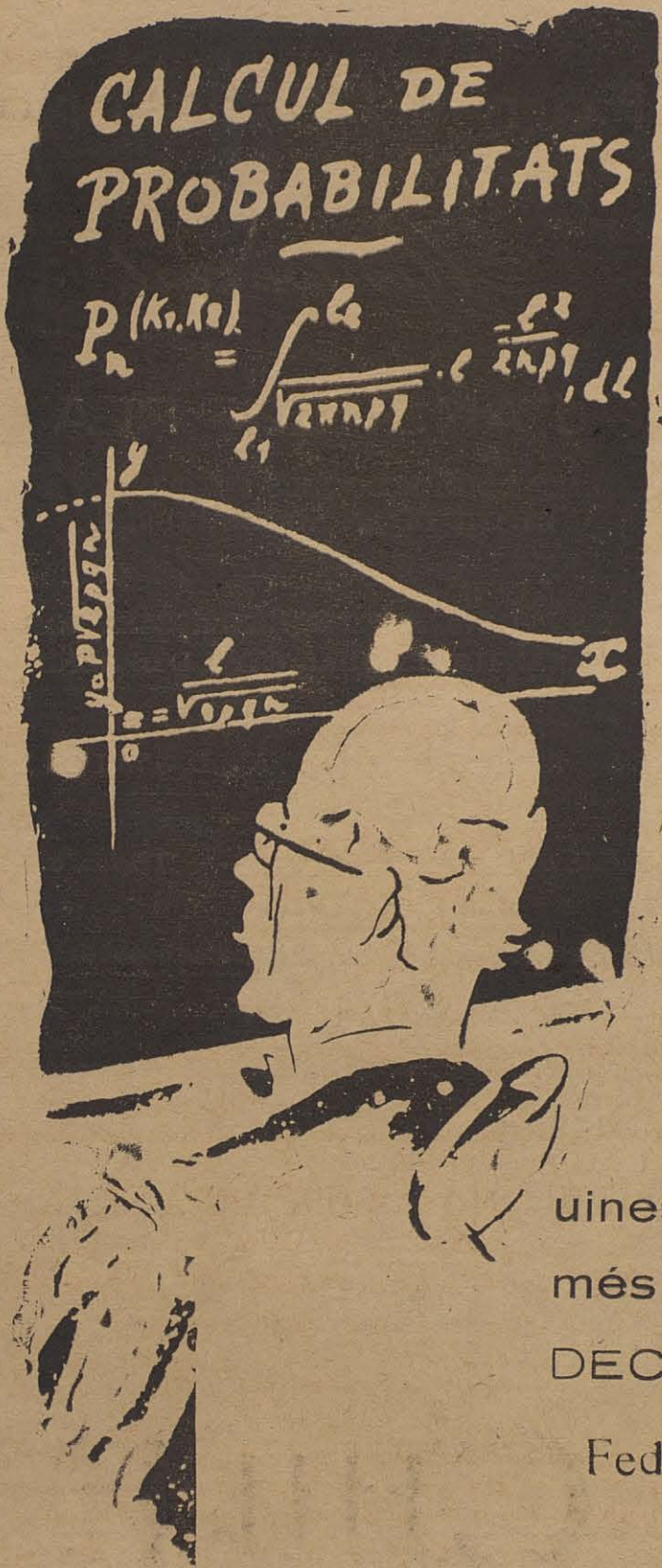
ATES PER CARLES MOLLO

CUINA NETAMENT A LA CATALANA

VINS I LICORS DE PRIMERA QUALITAT

ESPECIALITAT EN BANQUETS

uines Companyies m'ofereixen
més garanties i facilitats?.....

DECIDIDAMENT

Federació Xilena d'Assegurances

LA NUMANCIA
LA FEDERAL I
CAUPOLICAN

Incendis — Marítimes — Transports — Garanties, etc.

VALPARAISO (Gerència)

SANTIAGO

Prat. 865 - Casilla 744 - Tel. 5854 Huérfanos, 972 - Casilla 1993 - Tel. 89684

Assegurances

VIDA I INCENDIS

BARTOMEU SOLER I URGELL

HUERFANOS, 1055 - INTERIOR, 336 - OF. 204-8

TELEFONS, 62442 - 83151 - 74838

Forn i Pastisseria

Montserrat

d'ANDREU PLA

ENSAIMADES, COQUES I TORTELLS A
L'ESTIL DE LA NOSTRA TERRA.

ELS PRODUCTES D'AQUESTA CASA SON
GARANTIA DE QUALITAT I D'HIGIENE

ES REPARTEIX A DOMICILI

Puente, 825 — Santiago — Telèfon, 60147

GRAN CAMISERIA BUSQUET

Av. PEDRO MONTT 2017 — VALPARAISO

CASA FUNDADA EL 1906

Articles d'alta qualitat
Camises "MATCH" de diferents preus
En venda les últimes novetats

L. BUSQUET I. CIA.
VALPARAISO

FONT DE SODA

PASTISSERIA

CHILE

IRARRAZAVAL 2897 - TELEFON 43389

(davant del Teatre Hollywood)

Ambient distingit. — Atenció acurada.

L'EMIGRANT

MARÇ DEL 1945

El Centre Català és Catalunya a l'exili. Fins fa poc, només Franco i falange ens havien privat de la Pàtria.

ANY I DOLÇA CATALUNYA, PATRIA DEL MEU COR... N.º 4

Editor: Agrupació Democràtica Catalana.

Director: Josep Ma. Xicota.

Redactors: Amichatis, Joan Manresa, Josep Ma. Casasses, Josep Ma. Imbert, Josep Torre de Mer i Santiago Meléndez.

Dibuixants: Roser Bru, Amichatis-Montero i Eduard Caces.

PREUS:

Subscripció a Xile . . . . . \$ 100 l'any

Exemplar . . . . . \$ 10

Per a altres països: Preus convencionals

Direcció postal: CASILLA 4036 — SANTIAGO

NOTA.—Els articles signats, de caire polític o polèmic, són publicats sota l'exclusiva responsabilitat de llurs autors. Els articles no signats i les notes, ho són per compte de l'Entitat Editora.

SUMARI

Portada, per Roser Bru. — Ficció i realitat. — Editorial. — Solidaritat catalana. — La Barceloneta, per Santiago Meléndez. Dibuixos de l'autor. — Apel·lació a la memòria. — Un lloro al Zoo de Berlín, trad. Dibuixos de C. Tarragó. — Tema d'estiu. Vacances vora la mar, per E. S. Fotos de l'autor. — Els "paiets", Lleida i altres records del meu poble, per Amichatis. — 1er. de març del 1936. El govern torna de presidí. — Els catalans de Santiago contra unes suspensions arbitràries. — Ciència i paciència recreativa. — Noticiari.

Ficció i realitat

QUASI totalment anorreat el feixisme, romanen, tanmateix, algunes de les seves premisses. Puerils, incapaces de convèncer els qui pensen, diríem, sobretot, ridícules, són certament sempre grates als esperits deslleials, i solen produir un màgic efecte en els porucs i egoistes. Són una arma innoble, que no en va ha estat creada a Berlín, a Roma i a Madrid. I a l'hora actual, ja no és gens seriós d'esgrimir l'espantall del comunisme.

Ací, a Santiago, on tots ens coneixem, meravella de constatar que hom pretengui fer ús d'aquest espantall, que hom ens l'apliqui a nosaltres i que algú, espantadís o voluntàriament propici a ésser enganyat, s'ho cregui; o faci veure que s'ho creu — fàcil i aparent manera de situar-se, — amb un mínim de treball mental.

I tothom sap qui som; i què som. Seria necessari recordar-ho? No som comunistes; no som, tampoc, anticomunistes: som, simplement, catalans republicans i demòcrates. I no som, sobretot, com molts, l'anticomunisme furiós dels quals no els priva, ni molt menys, si convé, de fer comerç amb l'enemic.

L'espantall del comunisme sempre amaga segones intencions. I en el cas actual, són ben clares. Apartem l'espantall, i restaran ben visibles. L'afany d'improvisar, dintre del Centre Català de Santiago, un Directori de persecució, de servei a posicions minoritàries, de despreci als drets de tots els associats; de distincions i preferències; un Directori de capelleta. Tot al contrari del que nosaltres, avui com adés, hem propugnat.

Amb el relleu que li correspon, en el nostre darrer número donàvem la notícia de la constitució, a França, de la "SOLIDARITAT CATALANA", moviment de coordinació dels antics partits polítics nacionals amb les forces de resistència que, durant els darrers anys, han actuat clàndestinament dintre de Catalunya, a l'entorn de l'actual President de la Generalitat.

Estem segurs de que tots els catalans

que d'una manera intensa senten la preocupació per l'atormentat i incert destí de la Pàtria i que sincerament desitgen veure ben aplegats els esforços de tots els connacionals per tal de facilitar la restauració de les seves llibertats, hauran experimentat la joia més viva davant d'aquest esdeveniment, perquè —a diferència de moltes altres informacions, més o menys dignes de fe atesa la seva diversa procedència i intenció, que en els darrers temps han estat arribant fins a nosaltres—, la constitució de "SOLIDARITAT CATALANA", per la lògica i l'abast del seu programa i per l'autoritzada representació de les organitzacions que la integren, apareix des del primer moment revestida de tot el prestigi de les coses sòlides i transcendents.

"SOLIDARITAT CATALANA" s'ha constituït en el lloc i en el moment en què, naturalment, havia de néixer. Quan, fa alguns mesos, es produí aquella magnífica gesta en virtut de la qual l'acció sincronitzada de les tropes aliades d'invasió i de les forces interiors de resistència —entre les quals hi figuraven tants compatriotes nostres— alliberaven la França immortal, els catalans poguérem obtenir la certesa de que aquell fet donava bases més fermes a la lluita pel nostre alliberament, ja que havia de facilitar obligadament la coordinació de tots els nostres esforços.

Tots hem convingut en reconèixer, en efecte, que la major part de les divergències que s'han produït entre els catalans a l'exili deriven de la situació tràgicament provocada, amb relació a la nostra màxima representació institucional, per la caiguda de França. L'assassinat del President Lluís Companys i la incomunicació forçosa que, d'una manera gairebé absoluta i insalvable, quedà establerta entre la gran majoria dels catalans, en terra pàtria i a l'exili, i la persona a la qual, per disposició constitucional catalana, corresponia autoritzadament en aquells gravíssims moments la representació oficial de Catalunya, donà peu a moltes defallències i a moltes actituds —de bona fe o no tan ben intencionades— que sense aquelles doloroses circumstàncies mai no s'haurien produït.

Per això, quan, amb la resurrecció de França, el President interí de la Generalitat de Catalunya, senyor Josep Irla i Bosc, ha recuperat una certa llibertat de moviments i ha pogut restablir el contacte amb els catalans, amb aquells que han viscut a Catalunya aquests darrers anys de tragèdia i amb aquells altres que, en terres de França, han so-

fert també tots els dolors de la persecució i l'esclavatge i totes les engunioses sensacions de la lluita per l'alliberament, amb aquells catalans que —precisament per tots aquests motius i sense renunciar als milloraments possibles— mantenen íntegra la seva fe en les Institucions que el poble català s'havia donat dintre el motlle estatutari, s'ha produït immediatament el fet que esperàvem.

Tots, polítics d'història neta, de vida intensa dedicada al servei de la Pàtria, coneguts i estimats, ahir i avui, pel nostre poble; venerables homes de ciència i prestigiosos professionals, veritables intel·lectuals, que han consagrat els seus anys a l'enaltiment de la cultura catalana; combatents il·lustres i lluitadors anònims que, per amor a Catalunya i a la llibertat, no han vacil·lat en arriscar-ho tot, àdhuc la vida; tots, en aquests moments transcendents i gràvids de prometençes, s'han aplegat serenament al voltant de la persona del President.

I en fer-ho, han acceptat el programa d'acció que, sent íus de la lògica i del seny, correspon exactament; l'únic programa d'actuació que —sense suspicàcies ni refrecs— pot coordinar eficaçment l'acció de tots els catalans: treballar per assolir l'enderrocament de Franco i la restauració de la República i del Govern autònom de Catalunya. És dir, acceptació d'aquella base de convivència espiritual de les voluntats catalanes que estava prou viva i forta en l'ànima de Catalunya quan, en les hores tràgiques i glorioses ahir, d'aquell memorable 19 de juliol del 1936, era suficient per a galvanitzar tot el nostre poble i aixecar-lo valerosament contra l'allau dels enemics que volien occir-lo.

Esperem que tots els catalans sabran i voldran recollir l'exemple i la lliçó que ens donen els nostres germans de Catalunya i de França. Confiem que en el termini més breu possible, amb renunciació d'opinions i aspiracions particularistes, tan nobles i enlairades com hom vulgui, però greument pertorbadores en aquests temps, tots els connacionals que residim en aquest continent anirem trobant-nos també en aquesta nova "SOLIDARITAT CATALANA". Aplegats tots al voltant del President de Catalunya i disposats a l'acció que ha de fer possible la restauració de la vida lliure del nostre poble, haurà estat assolida, per fi, la tan desitjada unió entre els catalans.

Que el veritable patriotisme s'imposi. Que tothom compregui que la salvació de la Pàtria exigeix tots els sacrificis, àdhuc aquell tan senzill —però, per algú, tan aparentment difícil— de fer-se una humil auto-confessió dels propis errors tàctics. Si aquest patriotisme abnegat s'imposa, si ens apleguem d'una manera sincera en aquest moviment de salvació de la Pàtria que ens essenyala "SOLIDARITAT CATALANA", encara arribarem a temps al gran esforç col·lectiu i Catalunya resorgirà triomfant.

Nosaltres, els elements que composem l'AGRUPACIO DEMOCRATICA CATALANA, que en tots aquests anys negrosos hem entès i proclamat que els catalans havien d'estar més que mai al costat de la Presidència de la Generalitat i que hem defensat com a nostre el programa d'acció que ara es converteix en la base de "SOLIDARITAT CATALANA", ens sentim profundament satisfets d'aquesta íntima compenetració nostra amb els sentiments del germans de França i de Catalunya, però no volem exhibir-la constantment amb orgull. Per Catalunya i sense retrets de cap mena, oferim lleialment la nostra mà a tots els compatriotes que estiguin disposats a acceptar-la amb idèntica lleialtat.

Companys i Terradelles en un mítin.

MENTRE confiem poder reproduir ben aviat en les nostres pàgines el missatge que ha estat adreçat als catalans de tot el món per tal d'anunciar-los-hi la constitució de "Solidaritat Catalana", remarcuem el fet eloqüentíssim de que tan sols la breu notícia d'haver estat iniciat a França aquest moviment responsable i conscient d'acció patriòtica ja ha atret envers ell la diligent atenció i l'adhesió de la major part dels catalans, per tal com hom considera que "Solidaritat Catalana" és la base de la tan desitjada unió entre els fills de Catalunya.

* * *

Insistim en la publicació de la finalitat primordial de "Solidaritat Catalana", tal com ve assenyalada en l'al·ludit missatge:

"Entrényer la coordinació entre els actes dels catalans exiliats i els de les Forces de Resistència de l'Interior, coordinar totes les forces polítiques de Catalunya, treballar per assolir la derrota de Franco i el restabliment de la República i del Govern autònom de Catalunya. S'afirma a l'ensem el desig de reformar la Constitució de la República i els Estatuts d'Autonomia, pels procediments democràtics. Es proclama la solidaritat entre catalans i bascs i es renova l'adhesió de tots els partits que agrupa envers el President efectiu de la Generalitat de Catalunya, seyor Josep Irla".

* * *

SOLIDARITAT CATALANA

Per tal de facilitar als nostres lectors el coneixement de la reacció produïda entre els catalans per la constitució de "Solidaritat Catalana", ens plau publicar seguidament l'opinió d'algunes personalitats de la política catalana a l'exili.

EL SENYOR MIQUEL SANTALO

El senyor Miquel Santaló, delegat del President interí de la Generalitat de Catalunya, en terres d'Amèrica, entre altres interessants declaracions amb relació a la constitució de "Solidaritat Catalana", ha dit:

"SOLIDARITAT CATALANA, nascuda a França d'entre el dolor de l'exili i la fe en el futur, què portarà de millor a la Pàtria? Festegem la seva naixença i recolzem-ne les iniciatives bo i esperant les seves gestes. Catalunya afermarà més la seva personalitat i apartarà les traves que l'impeixen d'allargar els braços a les germanes de València i Balears. Són els fruits naturals de la solidaritat i del seny".

EL DOCTOR BOSC GIMPERA

El doctor Pere Bosch-Gimpera, destacada personalitat d'Acció Catalana, ha formulat la seva opinió en un notable escrit que porta el títol "L'únic camí". N'extreiem els paràgrafs següents:

"Els catalans de França han realitzat el que nosaltres, a Amèrica, no hem sabut fer. Unir-se per a treballar per la reconquesta del nostre país i trobar una línia de coincidència entre els catalans i els demòcrates dels altres pobles d'Espanya per tal de mantenir la personalitat viva de Catalunya i les llibertats obtingudes. Partir de la legitimitat de la República i de les institucions catalanes, maldant per la seva restauració i proclamant la necessitat d'arribar a un acord amb els grups liberals i demòcrates espanyols per a reajustar la fórmula autonòmica de manera que satisfaci els ideals de Catalunya".

"... Es evident que l'Estatut no plasma la fórmula definitiva, però és un punt de partida per tal d'arribar-hi i cal arribar-hi dintre de la discussió amical amb els demés espanyols. No veiem altre mètode possible; ni hi han motius per a desesperar de la comprensió que poguem trobar, ni creiem que el poble català estigui disposat a aventures de violència que tenen totes les probabilitats d'ésser estèrils, ni existeix a Catalunya un antagonisme irreductible amb els demés pobles hispànics. La lleialtat ens obliga a reconèixer, amb correspondència afectuosa, que a l'Espanya liberal hem tingut sempre amics i que aquests, des de la República, han estat cada volta més nombrosos; de la mateixa manera els espanyols liberals han de convenir que no es pot ésser liberal per als homes i deixar d'ésser-ho per als pobles, i que la

única fórmula satisfactòria per a consolidar la democràcia espanyola i la mateixa Espanya, és integrar-la orgànicament mitjançant el respecte a les diferències dels seus pobles”.

EL DOCTOR TOMAS TUSO

El doctor Tomas Tusó, afirma:

“Estimo que ens ha d'omplir de satisfacció la signatura d'aquest compromís per un militant tan estimat i important en la nostra organització com en Josep Rovira, en nom de les forces treballadores que tant a Catalunya com a França, lluiten per a l'alliberament del poble català, per la reinstauració de la República en terres ibèriques i per la

Nicolau d'Olwer.

caiguda de Franco i els seus còmplices sense cap mena d'exclusió.

Malgrat que no conec més que per les referències de la premsa aquest Pacte de Solidaritat i desconec el seu articulat, sempre he considerat que —sense renunciar a les nostres característiques ideològiques que no cal remarcar en aquest moment— totes les forces que lluiten a Catalunya i els que vivim a l'emigració, hem d'avançar tots plegats i contribuir amb el nostre entusiasme i el nostre esforç a les lluites que s'apropen per la llibertat absoluta de Catalunya i la de tots els pobles d'Ibèria”.

EL SENYOR LLUIS BRU I JARDI

L'amic Lluís Brú i Jordi, Diputat al Parlament de Catalunya i Delegat a Xile d' "Esquerra Republicana de Catalunya" ens ha fet les següents manifestacions:

“La formació de SOLIDARITAT CATALANA és un fet lògic al qual, com sempre, hem arribat tots els catalans nacionals per tal de defensar la llibertat de Catalunya.

Un programa mínim i un reconeixement exprés de l'autoritat de la nostra primera figura constitucional, l'actual President de la Generalitat, senyor Josep Irla.

No m'ha sorprès veure que "Esquerra Republicana de Catalunya", el partit majoritari de la nostra Pàtria, que en tot moment ha sabut recollir i interpretar els afanys del nostre poble, en formés part i tampoc és estrany que l'actitud adoptada per l'amic Josep Tarradellas, Secretari General del nostre partit, hagi estat unànimement aprovada.

L'AGRUPACIO DEMOCRATICA CATALANA de Xile, de la qual formen part els afiliats a "Esquerra Republicana de Catalunya", ha seguit sempre aquesta mateixa orientació, compartida pels elements d'altres partits polítics que integren la nostra Entitat, i per això ens plau majorment veure que la nostra tàctica ara ha cristal·litzat a França d'una manera tan prometedora”.

EL SENYOR ANTONI FORGAS

El Delegat a Xile d' "Acció Catalana", senyor Antoni Forgas, ha formulat la declaració següent.

“El naixement a París de la II Solidaritat Catalana, és, de fet, l'esdeveniment més útil i pràctic per la reconstrucció política de Catalunya. El fet de que, dins de la II Solidaritat Catalana, tinguin un lloc de responsabilitat des de la "Lliga" —la "Lliga" scase les "Acciones y Obligaciones" de la CHADE dels Cambó i Ventosa—, fins els grups de Resistència interior del "Front Català" i "Front Nacional", prova que, per fi, s'ha aconseguit formar un bloc, la finalitat principal del qual —sinó única, pel moment— és l'enderrocament del règim franquista, —“de Imperial destino”, com deia Franco.

El món, que ha vist desunits tots els grups polítics esquerrans, o senzillament democràtics, que integraven la República, veurà, complagut, la unió de totes les forces polítiques catalanes treballant pel que és més urgent: la restauració de la República i dels Governos autònoms, sense excloure, de cap manera, el desig de reformar la Constitució del 1931 per mitjans democràtics. Nosaltres, amb referència a la Carta de l'Atlàntic, hem d'ésser, doncs, més "cartistes" que la mateixa "Carta", més defensors de les "quatre llibertats" que aquells que les oferiren al món.

Per això, i com a Delegat a Xile d' "Acció Catalana", recomano a tots els seus afiliats l'adhesió més ferma a la II Solidaritat Catalana”.

LLIBRERIA SENECA

LLIBRES — REVISTES — FIGURINS — LITERATURA — CIENCIES — ART — TECNICA

L'assortit més complet i el millor servei de novetats de les principals editorials nacionals i estrangeres.

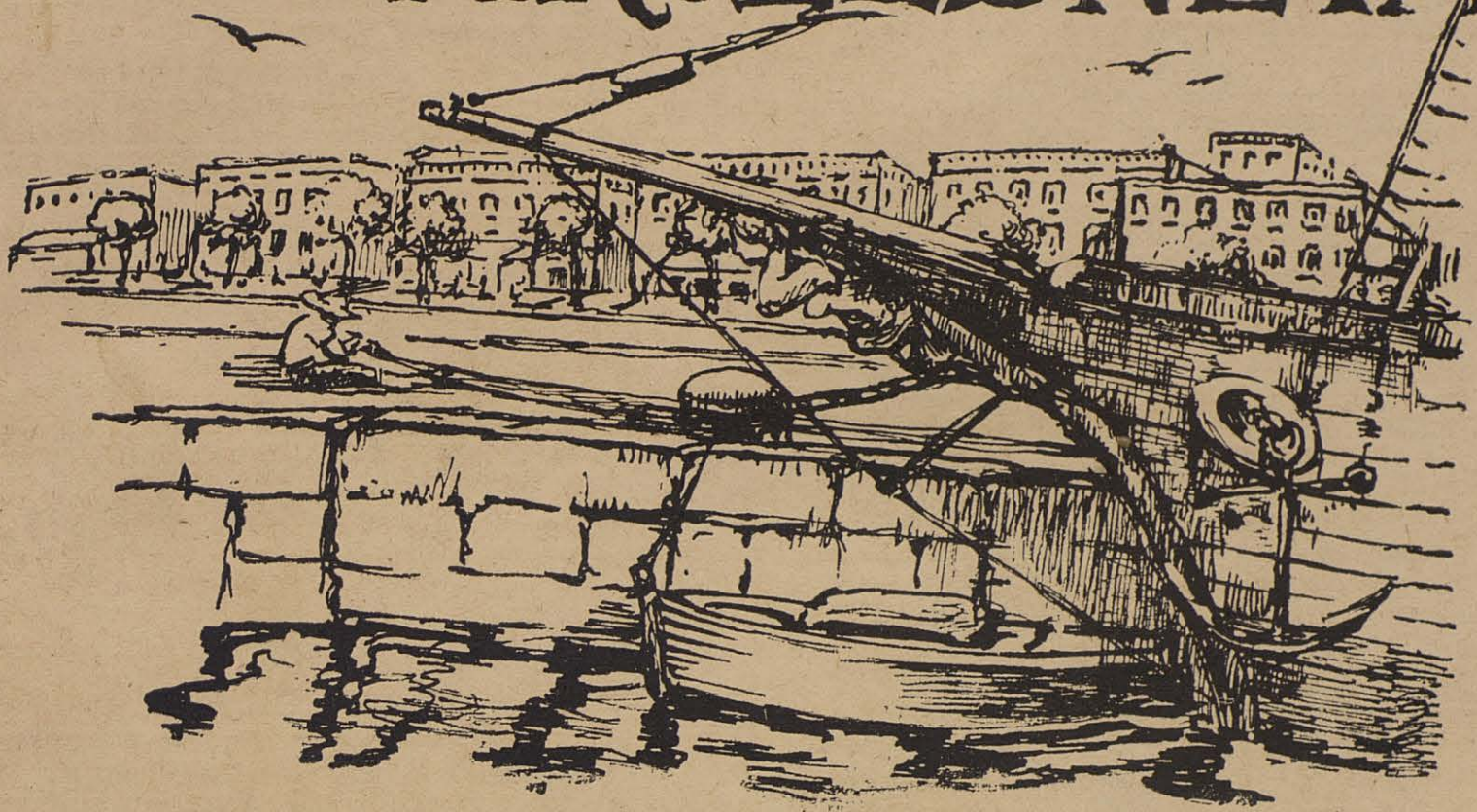
HUERFANOS, 836

— CASILLA, 13171

— TELEFON, 33698

LA BARCELONETA

EN ELS plànols antics del port o de la ciutat de Barcelona, el sector corresponent a l'actual Barceloneta apareixia marcat com una platja de pescadors i mercaders de petita categoria: un sorral sense edificacions urbanes de cap mena, que s'estenia des del fons nord-oriental del port fins més o menys a la meitat de l'actual plaça de Palau, des d'on, en ràpida i tancada corva, moria en un macís contrafort de roques, no gaire lluny de la Llotja de Mar. Aquestes roques seguien quasi la línia del port actual fins el Morrot, i damunt d'elles s'hi construï primer la muralla, i desapareguda aquesta, el passeig de Colom.

Santa Maria fou l'església barcelonina construïda més prop de la mar, i segurament això li valgué ésser anomenada amb l'escaient nom de Santa Maria de la Mar pels pescadors i navegants, que des d'alta mar devien orientar-se, primer per l'aparició a l'horitzó del macís del Montjuïc, i poc després, de les airoses i originals torres dels campanars de la basílica, als peus de les quals anirien a barar les embarcacions, i a refer-se de llurs fatigues.

Aquest sorral fou conegut després, i fins en els plànols del port, per La Riva, denominació que ha perdurat fins els nostres dies, especialment per referir-se a l'esplanada que va des de la plaça de Palau fins el començament del passeig Nacional.

La construcció rudimentària del port barceloní al començament, com és natural, anà prenent segle a segle un caràcter més definitiu i pràctic, i tant com els braços del port arredossaven les aigües de les corrents del golf de Lió, el sorral de la Riva creixia per moments, per dissecció natural, allunyant així cada cop més a pescadors i mercaders del clos emmurallat de Barcelona. Aquest fenomen fou, al meu entendre, el motiu pel qual aquell indret començà a prendre vida.

Paulatinament començaren a aparèixer establiments de

Per SANTIAGO MELENDEZ

construcció rudimentària de posts, i bancs on s'hi feia menjar i s'hi venien begudes fortes que eren segurament fornides pels navegants mateixos. Aviat els calafats i mestres d'aixa es transformaren en constructors navals, i els velers i teixidors manuals de xarxes i aparells nàutics formaren un nucli que, pel natural lligam, s'instal·là a la Riva, donant vida comercial a aquell sorral inhòspit i erm, fuetejat constantment pels vents de llevant.

L'especial situació d'aquest nucli de menestrals, pescadors i navegants aïllats de Barcelona per un escàs quilòmetre de sorra, anà adquirint un caràcter que ha perdurat fins els nostres dies, de generació en generació.

La pèrdua de les llibertats catalanes a mans del tirà Felip V, transformà de cop i volta la vida dels estadants de la Riva. Les necessitats militars imposades per tal d'aconseguir dominar a tota costa Catalunya, suggeriren al Borbó la construcció d'un sistema de fortificacions que partia de la porta de Sant Pere i seguia cap a la Llacuina (terrenys baixos i pantanosos que situem avui als confins del parc de la Ciutadella), on s'hi construï el fort Pius, les fortificacions del qual empalmaven amb les del de Sant Carles, prop del mar, al nord de la Barceloneta. Al centre d'aquest semicercle hi havia l'odiada Ciutadella.

Com a resultat d'aquest devesall de fàbrica bèl·lica, caigué damunt de Barcelona una nuvolada de militars espanyols de tots els rams, als quals calia mantenir apartats del contacte fàcil amb l'esquerpa població barcelonina, i per tal que així fós, Felip V, féu construir prop del fort de Sant Carles una petita ciutat en joc de dames, amb dues casernes, capaç d'aixoplugar tots els militars de graduació i llurs famílies. La instal·lació de l'element militar tan a prop

de la Riva, comportà l'aparició de nous contingents d'aventurers, que s'instal·laren allà amb negocis de tota mena, adients a la mentalitat de la soldadesca. I si l'aïllament de la Riva era motivat abans per una llenca de sorra, ara, amb la instal·lació dels militars i l'especial prohibició i règim de permisos de trànsit, la separació esdevingué absoluta. Això no obstant, la gent de mar i els pescadors seguiren llurs vides, sense preocupar-se massa dels "bizarros" de Felip V, ni dels seus bans i ordenances.

Així seguiren les coses, fins la desaparició de la fatídica Ciutadella i la inhabilitació del sector fortificat de Sant Carles. Llavors restà per a llogar aquella petita ciutat militar, i fou ocupada per gent de pau i treball. Sols hi restaren, com a penyora militar, les dues casernes. La Riva, doncs, es transformà en la Barceloneta, com qui diu de cop i volta, però sempre conservant com a limit la gran esplanada, que va encara avui del passeig Nacional fins la plaça de Palau, com una simbòlica faixa neutra.

La modernització del port de Barcelona anà densificant la població de la Barceloneta, tal com s'havia esdevingut amb aquella minsa platja de la Riva. Cada època hi aportà nous contingents, i aquelles primitives i petites indústries abandonaren el sorral i s'anaren engrandint i prenent nom, fins a constituir un barri a terra ferma, on es pot dir que no hi mancava res, des de l'edifici dels rics electors, anomenat "Marquès de la Mina", fins el republicà, passant per tota la gamma de colors polítics. Tenia fins plaça de braus de primera categoria, i durant molts anys la única de Barcelona. Per cert que a una "corrida" desastrosa celebrada a la plaça de la Barceloneta, una romança popular li atribueix la culpa de l'incendi de convents de l'any 1835:

*"El dia de Sant Jaume,
n'és dia vinticinc,
hi va haver un gran escàndol
a dintre del Turin. (?)
En van sortir sis toros,
tots sis van ser dolents,
i això va ser la causa
de la crema dels convents.*

Aquesta plaça de braus fou construïda, segons tinc entès, per un edicte de Ferran VII, concedint-ne l'ús a la Casa de Caritat de Barcelona, i per molts anys representà la més important font d'ingressos de la institució.

Els dies de "corrida" constituïen un motiu de festa pels estadants del carrer de Sant Carles i del passeig Nacional, que era per on desfilaven obligadament les carretelles de gran luxe i els pesseters més tronats, conduïnt a la plaça, indistintament, potentats, plebeus i toreros, indefectiblement contents i xirois a l'anada, i decebutos al retorn. Venedors de cacauets i taronges, i els que oferien gasoses i cerveses al crit estrident de "Qui la petal...", barrejats amb els que oferien ventalls i barrets de paper de coloraines, per a protegir dels fulminants raigs del sol d'agost la clepsa dels abnegats parroquians de mig pèl, donaven el to clàssic i bigarrat d'aquesta mena d'espectacle.

La Barceloneta, a l'estiu era del més pintoresc que pugui imaginar-se. Si l'heu coneguda a principis d'aquest segle, em donareu la raó. A primer cop d'ull, semblava un barri en el qual la gent no tingués gran cosa que fer per a guanyar-se la vida, doncs a tothora vèieu els cafès i les fondes plens de gent. Aquest moviment era degut als toros de treball que imposaven les feines del port, i a l'afluència de barcelonins que anaven a prendre banys de mar als Orientals, al "Tritón", a l'"Astillero", a Sant Miquel, a

"La Deliciosa", a Sant Sebastià, al "Neptuno" o a la "Muy Ilustre Junta de Damas". Aquest fastuós títol no he comprès mai el que volia dir. Era un establiment de banys de mar exclusiu per a senyores i quitxalla. A jutjar pels xiscles i la cridòria que des de fora se sentien al compàs de les onades, hom hauria cregut que aquelles fustes verdes i gelosies espeses eren una mena de casa de suplici. Tenia aspecte del que vulqueu, menys d'un establiment de banys.

Quan a les dotze del dia i a les sis de la tarda tocaven les sirenes de "La Maquinista" i del "Vulcano", era quan la Barceloneta adquiria el seu autèntic caràcter. La riuada

"El Musclaire" a les seves velleses.

d'homes, vestits del clàssic blau, que aquelles dues fundicions deixaven anar, neutralitzava la impressió un xic equívoca que hom es podia haver format a primer cop d'ull d'aquell barri marítim.

La Barceloneta ha tingut també els seus homes cèlebres, que han donat, cada un en el seu aspecte, molt que parlar. A principis d'aquest segle en tingué un, que de poc se'n anà que no eclipsà les grans celebritats mundials del seu ram. Em refereixo a aquell home super-dotat per la naturalesa, d'una veu, al dir dels entesos, única: en Manuel Utor, "El Musclaire". Qui no ha sentit parlar d'ell! Cantava "La Marina" con ningú. Diuen que donava el do de pit clàssic i obligat amb una senzillesa extraordinària, com qui no fa res; el volum i l'entonació eren meravellosos; era el que se'n diu un diamant en brut, que es manifestà tot fent musclos, que fou el seu primer guanya pa.

Algú el senti un dia i tractà de fer-lo estudiar, per tal de fer-ne un gran "divo", però el pobre Musclaire no sabia llegir ni escriure, i mai no pogué aprendre ni una nota de solfa. Malgrat tot, arribà pel sou do natural a cantar al Liceu i a tots els teatres d'arreu d'Espanya; això sí, només "Marina". Anunciar el Musclaire i omplir el teatre era tot hu. Cantà aquesta òpera centenars de vegades, però mai no pogué aprendre's la lletra. Aquella entrada que fa "Costas las de Levante, playas las de Llorét...", el Musclaire la modificava invariablement, doncs en lloc de "Playas las de Llorét" deia "Playas las del Laurel"! A ell se li notava més per la seva claríssima dicció, i més en moments com aquell, en què el "divo" engegava sol, sense acompa-

nyament; el públic, no obstant, li perdonava tots els defectes, en gràcia a la seva formosa veu. Guanyà molts diners, però el seu tarannà desprevingut el portà a la fi al desastre econòmic. No fa gaires anys, cantava per les terrasses dels cafès de Barcelona amb veu de falset, i creieu-me, que devegades encara donava gust sentir-lo.

La tradició marítima de la Barceloneta era ben notable. Allà era molt corrent topar-vos amb homes que sabien més d'Amèrica que d'Europa. Els que havien donat la volta al món hi eren per dotzenes. Els uns embarcats per la Transatlàntica, els altres per la Pinillos, els de més enllà per la Ibarra, o amb els velers i vaixells de l'esquadra. Per aquest motiu, l'emigrar a Amèrica no era gran cosa, per a un fill de la Barceloneta.

Recordo encara la triomfal arribada del capità Blanco al port de Barcelona, des de Nova York, a bord d'aquell diminut barquet de vela. Blanco, un dia qualsevol, sortí embarcat, com tants altres, de la Barceloneta, sense major tràmit; i hi retornà al cap d'anys, conduïnt a través de l'Atlàntic aquella barqueta, amb la seva muller i la seva filla, també com aquell qui no fa res.

"L'Emigrant" publicà en un número anterior un article sobre Xavier Cugat, un altre fill de la Barceloneta, rodamón i ja ric i cèlebre arreu del món. I tantes n'hi ha d'haver de celebritats amb la fe de baptisme arxivada en aquella formosa església de Sant Miquel del Port.

Fill de la Barceloneta n'és també el darrer Alcalde de Barcelona senyor Hilari Salvador. Fou elegit regidor en aquelles inoblidables eleccions del 12 d'abril del 1931, i substituï a en Pi i Sunyer en l'Alcaldia de Barcelona, en ésser anomenat aquest Conseller de Cultura.

En el món gastronòmic, la barriada no restava endarrera. Els restaurants podien competir, i així ho feien, amb els de Barcelona.

A cal Joanet i a cal Soler eren els més coneguts i acreditats. Especialment a cal Soler arribà a ésser conegut internacionalment. El darrer propietari d'aquesta taverna restaurant es féu ric amb el negoci. El llibre d'or de la casa contenia les signatures de les més grans celebritats artístiques, polítiques i financeres, i les parets eren decorades amb fotografies dels cantants i artistes de més categoria: Xalipin, Hipòlit Làzaro, Enric Borràs, La Argentina, etc.

Les festes de Sant Miquel feien època a la Barceloneta. Envelats, fires, tecs familiars amb una de convidats que no tenia fi. La gent era acollidora i de tota simpatia, aimant de la família i de celebrar-ho tot. La Barceloneta era l'avançada del Maresme. Quan venia el Corpus aquelles cases eren un bullidor d'entusiasme, per tal de superar la processó de Barcelona. Una de les característiques era la presentació, en el curs, d'infants vestits de Sant Miquel i de Mare de Déu de l'Esperança. Les tietes i les àvies es contrapuntaven per tal de veure qui es lluïa més disfressant el net o el nebot. Sedes de les millors, brodats d'or dels més llampants, ales de ploma d'oca blanca, corones, creus, en fi, tot el que podia donar més caràcter i martiri al pobre infant que tenia la pega de caure a les seves amoroses mans.

La desfilada era digne de veure's. Els arregladors, amb la seva vara blanca, tenien més feina a cuidar de les tietes i dels infants que de la resta: "Miri, senyor Joan, que a la nena li ha caigut una ala...". "Senyor Manel, que el nen plora...". Etc. I allà tenieu el senyor Joan reparant l'averia o el senyor Manel aconsolant el minyó que ja estava tip de fer de Sant Miquel, si se'n volia anar a casa.

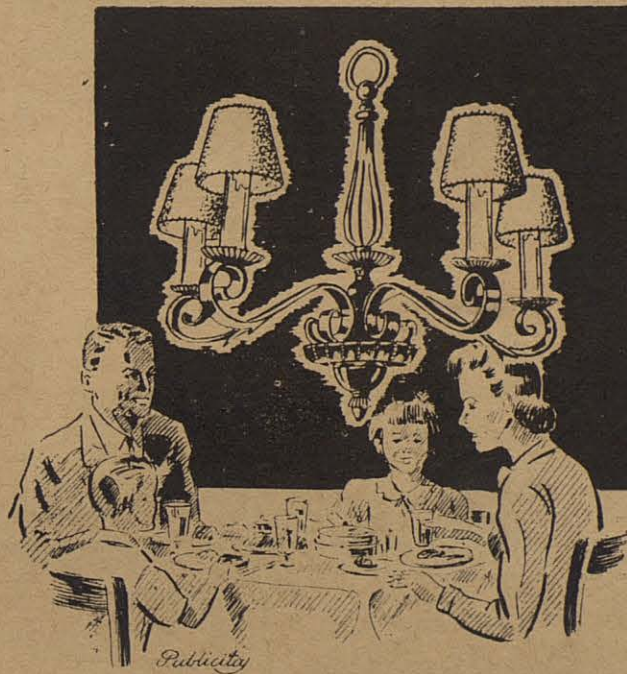
E P I L E G

El destí, que sembla regir les coses de la vida, ha estat fatal per a aquest simpàtic tros barceloní. La Barceloneta, que fou construïda per un fastigós, tirà, ha estat destruïda per Franco, un altre no menys fastigós i repugnant.

Aquell en féu estatge de la casta militar. Els catalans de la Barceloneta hi assentaren la tradició d'honradesa i de prosperitat. Franco la féu destruir amb inaudita sanya, sense deixar-hi pedra sobre pedra. Allà hi moriren per centenars, homes, dones, vells i criatures. D'aquell barri no en resta res més que munts de ruïnes i desolació.

Una nit, poc després d'aquells grans bombardeigs, anava jo en un tramvia dels de la línia Sant Antoni a Orientals. En arribar a la Porta de la Pau, sols restàvem dos pasatgers, el conductor i el cobrador. Jo anava a Capitania. L'altre passatger era un home d'uns quaranta anys, i per l'aspecte semblava un metal·lúrgic. "On baixeu?", li preguntà el cobrador. "El més aprop possible de la Barceloneta", li respongué l'al·ludit. "Vaig a dormir a casa...". El cobrador i jo vàrem restar sorpresos. "Sí, home, si" —reprengué— "Jo aniré a dormir a casa fins que m'esclafin a mi, com ho han fet amb tota la meua família, aquests assassins de feixistes".

El cobrador se'l mirà amb respecte i no tingué, com jo, esma per a seguir la conversa. Quan vaig baixar del tramvia vaig restar a la fosca, seguint amb la mirada aquell tramvia, que em semblava un vaixell portador de tota una tradició d'amor al barri, a la família i a la Pàtria.

**SOCIETAT MANUFACTURERA
DE VIDRES I METALLS**

Cucurella i Cia. Sda.

RECOLETA, 1185 • TELEFON, 63292 • CASILLA, 3242

Forn "Nueva París"

JOSEP RIUMALLO P.

TELEFON 32769

LIRA. 144

SANTIAGO

ELABORACIO DE PA AMB

FARINES DE PRIMERA QUALITAT

REPARTIMENT A DOMICILI

Instal.lacions i reparacions elèctriques

d'Agusti Tafall

Autoritzat per la D. G. S. E.

Matucana, 565

Tel. 94948

Compra - venda de motors i venda de
tota mena de materials elèctrics

MOBLES

Tarragó, Labayen i Cía. Ltda.

- * Models exclusius.
- * Comoditat i bon gust
- * Economia

EXPOSICIO, VENDA I OFICINES

Av. PROVIDENCIA 1190 — TELEFON 46622

Fàbrica: GIRARDI 1427

CONSTRUCTORS

INSTAL.LACIONS

HEM de fer-la als uns i als altres: als que estan enfront nostre, i als que poden ser imparcials i jutjar-nos a tots plegats. Als primers pot enterbolir-los la passió; als altres, la indiferència —cosa corrent— els pot fer concedir una extraordinària importància a les coses actuals, i negligir les que ja han passat. I cal no perdre de vista que les unes són fruit de les altres. Volem fer constar que no tenim inclinacions bel·licoses, i que ens plau moltíssim més la pau i la tranquil·litat que l'haver d'adoptar actituds violentes. Hem de posar les coses al seu lloc. I hem arribat allí on se'ns ha portat, ni més ni menys.

JOCS FRUSTRATS

Els infants, generalment, juguen sempre a guanyar. Devegades, quan perden, diuen que no s'hi val. La mentalitat infantil troba licits tots els sistemes; la qüestió és assolir els objectius. I no accepta, naturalment, que els altres els adoptin. Malauradament, això és bo per als infants, però ho és menys per als grans. Aquests, en ocasions, es troben que també han començat un joc, sense donar-se compte que els conduiria a situacions desagradables. A això hem arribat. I no és lícit de fer escarafalls ni d'alçar el crit al cel. Hi ha una sèrie de sentències populars que cadascú pot aplicar-se-les: "De teves a meves...", o "El que no vulquis per a tu no ho vulquis per als altres"! Etc. etc.

ACTITUDS ANTERIORS

No són invents nostres. ¿Es que cal fer un esforç d'imaginació molt extraordinari per a recordar quina fou l'actuació dels nostres opositors actuals durant el govern dels anteriors Consells Executius del Centre Català: del que presidí el senyor Claudi Mas i del presidit pel senyor Exequiel Plubins?

Llavors tot els era permès: el judici gratuït i la paraula ofensiva. Es tractava d'atènyer una finalitat, i tots els procediments eren vàlids. N'hi havia prou amb la mútua aprovació, que ells amb ells s'acordaven. Caldrà que fem present, una vegada més d'on va sortir la paraula "decència"? És necessari que recordem qui va començar?

No ens interessa, avui, discutir l'amor que puguin tenir envers el Centre Català. De fet, ells, així ho proclamen. Però l'Agrupació Patriòtica Catalana, sense discussió, pertanyia al Centre. Ells la substragueren del seu sí i provocaren una escissió perillosa. Nosaltres, els dolents, ens hauríem limitat, en cas necessari, a formar el nostre grup, sense apropiari-nos d'una cosa que no ens pertanyia, d'una cosa que havia de servir, dintre del Centre Català, per a tots els catalans.

Es féu un buit, es torpedinaren tots els actes i totes les coses del Centre. N'hi ha prou amb fullejar els números de "Germanor", des de fa una sèrie de mesos. Un per un, havien estat retirats tots els anuncis dels més destacats elements de l'Agrupació Patriòtica Catalana. Existia una posició irreductible, de caràcter col·lectiu, per a entrebancar la primera Entitat catalana de Santiago.

Anàrem, a la constitució del Front Nacional Català de Lluita amb desencert tal vegada —no tenim la suficiència ni el do indiscutible de la veritat com creuen tenir-lo els nostres contrincants—, però amb la millor de les intencions: amb la idea d'unió, que no volíem pas limitada. No fou pas culpa nostra si, ja en el principi, hagué de ser-ho, de limitada, a causa del refús que se'ns féu, per "les nostres concomitancies imperdonables amb els comunistes". I el millor co-

APELLACIO A LA MEMORIA

mentari de "Senyera" fou que, nosaltres i els comunistes, allò que cercàvem era la manera d'enganyar-nos els uns als altres.

L'ètica, el respecte, la puresa d'intencions i la correcció de forma restaren, una vegada més, posades de manifest amb el famós pamflet anònim que circulà en una de les darreres assemblees del Centre, escrit, segons pròpies manifestacions, per un senyor que, fins ara, no ha fet enrogir de vergonya cap dels seus companys.

La superioritat moral s'ha demostrat, en ple Centre Català i davant de molts testimonis, sense merèixer cap mena de sanció, per mitjà de la paraula més "forta" que pugui ésser dirigida a tot fill de mare, de la qual fou víctima un soci del Centre.

Memorial de greuges? No tenim aquesta intenció. Es tracta només d'uns petits exemples, dels moltíssims que podríem presentar. I que ningú no digui que ens proposem, actualment, d'enverinar més les coses. Volem solament posar-les al seu lloc. I recordar a cadascú allò que, si pot ser oblidat, cal que lo sigui pel convenciment i no mitjançant una cortina de fum que no deixi veure les coses perquè tothom prengui la pròpia responsabilitat.

L'OFENSIVA DE LA UNITAT

Per aquells camins no podien fer gran cosa. S'imposava una rectificació. La forma en què es realitzà fou quasi perfecta, però la sinceritat ja s'ha pogut veure pels resultats. S'invocà la unió de tots els catalans, la necessitat de crear un Directori que aplegués la totalitat de les tendències catalanes, única condició que podia fer viable la vida del Centre Català en els moments de gravetat actuals, pel bé de la nostra Pàtria, etc., etc. Emprem, aproximadament, els termes que usaren els qui estaven a l'oposició. Això són coses reals, que tothom pot recordar-les perfectament.

Es repartí a tots els socis del Centre una circular, signada per quinze senyors de l'Agrupació Patriòtica Catalana, en la qual es sostenia aqueixa posició.

Després, el senyor Francesc Trabal, adreçà una lletra oberta al Consell presidit pel senyor Plubins, en la qual li demanava que dimitís, per a deixar pas a un nou Directori que reunís aquelles condicions. La carta del senyor Trabal, per a major difusió, fou llegida en castellà des de l'Hora Catalana.

És clar, els homes íntegres i sense tortuositats de la vella guàrdia no s'ho feren repetir, i, sensibles a totes les invocacions patriòtiques, presentaren la seva renúncia, ja que amb ella podien facilitar la solució harmònica que es propugnava.

Lamentem moltíssim haver d'anomenar les coses pel seu nom, però l'ofensiva de la unitat no fou altra cosa que una maniobra. Els seus resultats —als quals s'anava cegament, sense tenir en compte els mitjans— neguen rodonament

que la intenció fos d'unir, dintre del nostre Centre, les opinions divergents. Hom actuà, precisament, una vegada obtinguda la plataforma necessària, en un sentit totalment contrari.

Si nosaltres haguéssim signat alguna d'aquelles lletres, ens sentiríem tan decebuts, ens considerariem tan fracassats, que, francament, no sabríem quina cara posar-hi.

L'ATEMPTAT A LA UNITAT

Fou decisiu, contundent. La deixà tan malparada, que no té gaires possibilitats d'arranjament. S'intentà jugar amb nosaltres —i, de passada, també es jugà amb la bona fe dels "vells"—, com si nosaltres fóssim mesells.

Ens reunirem, un dia, gentilment i amablement convidats per alguns elements del Directori. En aquella oportunitat demanàrem, primer —perquè creïem que era la millor solució—, que els "vells" continuessin, perquè consideràvem que ells constituïen la millor garantia d'unitat. Després —no podíem fer altra cosa—, prèvies les reserves del cas —reserves que, dissortadament, han estat plenament confirmades—, ens disposàrem a col·laborar, davant de l'ambient general d'aquella reunió, que així ho exigia, i que podia fer-nos aparèixer com una nota discordant o com un entorpiment a la concòrdia. I en adoptar, finalment, aquesta actitud, ho férem amb la més absoluta lleialtat. Ja s'havien dit les coses que, callades, podien constituir un obstacle per al futur. I ens disposàvem a demostrar que no som gent negativa, que sabríem col·laborar de tot cor a una tasca que, sense supeditacions ni hegemònies, ens reunís a tots plegats.

Què passà posteriorment? Hi hagué una nova reunió. En ella ja s'avençà molt més terreny. S'hi acordà que les tendències representades per nosaltres, per l'Agrupació Patriòtica Catalana i pel Front Nacional Català de Lluita anomenarien, cada una, dos representants, els quals, junts amb altres sis que presentaria el Directori, formarien una candidatura única, que seria sotmesa a la consideració de l'Assemblea, per a ésser aprovada per aclamació.

Hem de dir, tot passant, que es discutiren aleshores algunes qüestions de forma. Per exemple, si els representants havien de ser dos per cada grup polític i sis pels diguem-ne neutrals, o tres per cada un dels grups, igual que per als "vells". I, que mentre això es discutia, el President de l'Agrupació Patriòtica Catalana va fer una exclamació: "Que no s'amoïnin, que no seran tres, ni dos, ni cap!".

En fi, d'acord amb el convingut, l'endemà lliuràrem al Directori els noms dels nostres representants. El mateix féu l'A. P. C. El F. N. C. de Ll. manifestà que al dia següent faria el mateix, per tal com encara no s'havien pogut reunir.

Fins ací tot anava bé, aparentment. Però aviat es produí el cop de teatre, el subterfugi sense remei. L'altre dia ens cridà el Directori del Centre per a manifestar-nos que l'Agrupació Patriòtica Catalana li havia presentat una candidatura total, *en la qual designava no sols els seus representants, sinó els dels altres agrupaments*, és a dir, que pretenia exercir una veritable dictadura a la casa dels altres (ja sabia bé prou que això no li seria acceptat, el que significa que per a ells havia arribat l'hora de provocar el trencament).

I ja les coses es desenvoluparen ràpidament, d'acord amb el pla pre-establert, mentre nosaltres havíem actuat amb tota lleialtat i quan el Directori ja havia presentat la dimissió i havia convocat l'assemblea.

UN DETALL BEN CURIOS

És que, mentre es feia tot el possible per a eliminar-nos, no es tancava la porta absolutament —i més tard coincidiren en la votació conjunta— als comunistes, a aquells que adés havien estat l'obstacle dels obstacles, la cosa intractable, per decòrum, per ètica i per una quantitat de motius. Hom diria que nosaltres, testimoni vivent de tots aquests dicteris i penjaments, constituïem una ombra, una mena de nosa que havia de recordar-los continuament.

UN PREMI IMMERESCUT

És el que hauria volgut, posteriorment a l'esdevenut, el Directori actual.

La confiança no pot ésser mai un fruit de generació espontània; cal que sigui ben guanyada.

Una vegada constituït el nou Consell, havia de ser molt plaent als seus dirigents —és clar!, qui no ho comprendria d'aquesta manera?— bastir, sobre les runes de la unitat trencada, una situació que fes bonic; presentar-se amb el ropatge enlluernador de totes les immaculades gràcies; i rebre l'acatament servil dels qui abans n'havien rebut les patacades.

Tot és qüestió de caràcters. Hi ha qui, a més a més de creure que sempre té raó, necessita que els altres la hi donin. Nosaltres, segons estem repetint continuament, som partidaris de la discussió, de la qual en surt la llum. I a propòsit, ens plau ara fer present quina ha estat la nostra actitud, d'ençà que aparegué el primer número del nostre anterior portaveu, "Democràcia". Preguntem als qui siguin imparcials, si hem estat o no prudents i raonats. Ningú no té dret, però, a pretendre que la paciència aliena duri sempre.

I, en tot cas, només cal fer un petit esforç de voluntat per a pensar allò que hom faria si es trobés en el lloc dels altres.

CONSEQUENCIES

Són, si no anem errats, absolutament lògiques. I hem de dir lleialment que, si els camins emprats per ells són ben censurables, no desconeixem malgrat tot que, sigui com sigui, el Directori actual fou elegit per majoria de vots. I, si en tot cas podíem abstenir-nos, no hauríem arribat a situar-nos, davant d'ell, en un terreny d'incompatibilitat absoluta.

Però mentre les paraules anaven fent-se simpàtiques i seductores, els fets, en el fons, agreujaven la discòrdia, fins el moment actual.

I afirmem que, posats a triar entre el jesuïtisme i la hipocresia o el dir les coses pel seu nom, encara que sigui poc elegant o agradable, preferim això darrer.

L'AFER GRAVISSIM

Ens referim a l'assumpte Salamó-Valls. No és, per a nosaltres, un problema de l'Agrupació Patriòtica Catalana ni del Directori del Centre Català. No ho serà, mentre no ho vulguin ni l'una ni l'altre, mentre no es solidaritzin amb els senyors que l'han promogut. I —ho assegurem amb la màxima sinceritat— no volem fer-ne una maniobra política: nosaltres no tenim cap culpa de que els qui han donat origen a la qüestió no siguin amics nostres. Si ho fossin, procediríem de la mateixa manera. I ho faríem, àdhuc, si les

víctimes fossin d'una filiació contrària a la nostra —algunes d'elles no són tan sols catalans, ni sabem quina ideologia sustenten—.

Hem opinat en aquest afer perquè l'hem considerat de dignitat, humana i catalana. Perquè un compatriota nostre, i uns altres companys que, encara que no siguin catalans, són refugiats i antifranquistes, han estat tractats bàrbarament i han resultat seriosament lesionats, en virtut de la denúncia presentada contra d'ells per uns compatriotes; per uns compatriotes la posició dels quals compromet tota la colònia. És clar, això? La nostra censura i les nostres exigències van, concretament, clarament, a unes persones, i fem abstracció de la seva manera de pensar, que no té res a veure amb el problema de què es tracta.

Volem col·locar-nos en la posició més benèvola: suposem que l'origen de tot això no fos més que una simple "gaffe". Doncs bé, en aquest cas, davant les conseqüències de l'acte realitzat, ens hauríem apressat a abandonar els nostres llocs representatius, per prudència i per respecte pels nostres representats.

I encara més si tot —com n'estem convençudíssims— demostra que la, en el cas més favorable, lleugeresa, fou totalment injusta i injustificada. Ho ha dit ja la justícia. Ho diuen els antecedents del perseguit. Ens ho ha dit aquest mateix, en la intimitat, amb l'accent càlid i profund que s'empra quan no es menteix.

I que s'ho prenguin com vulguin. Però nosaltres no tenim consolat, ni empar o protecció de cap mena. Com a homes hi estem obligats, i encara més com a compatriotes, com a companys d'infortuni, que ja ho fórem a Catalunya: ens hem d'ajudar els uns als altres.

UNA ANECDOTA DE L'AMIC VALLS

Nosaltres la coneguèrem en el moment oportú. I, més tard, fou també donada a conèixer per l'Hora Catalana de Ràdio:

Valls és l'home que arriba a Xile en el vaixell "Winnipeg". Venia sense recursos. Un dia, en el vaixell, es trobà una cartera que contenia una quantitat important, una suma que, per a ell, hauria constituït una fortuna, en aquells temps en què, encara, tot ho teníem per a fer. A l'amic Valls li mancà temps, sense preocupar-se d'averiguar què contenia o a qui pertanyia, de lliurar-la al capità del vaixell.

Si bé no hem de lloar-lo excessivament i hem de remarcar que no va fer més que complir amb el seu deure, cal convenir que, tanmateix, va saber complir-lo, i que això demostra alguna cosa, quant a la seva moral. I, com hem dit, fou degudament aplaudit, fa uns cinc anys, pels homes de l'Hora Catalana.

INFORMACIO A LA MADRILENYA

Ens acut a la memòria una nota que, sota aquest mateix títol, publicava, fa ja bastants anys, un periòdic humorístic barceloní. El dibuixant, sota una caricatura d'Angel Guimerà hi posava: "Angel Guimerà, eminente dramaturgo español". I, al costat, sota de la caricatura d'un bandoler, deia: "Perot lo Lladre, célebre bandido catalán".

L'associació d'idees ens porta a pensar que no cal ésser, evidentment, madrileny, per a posseir aquesta mentalitat. És la mateixa dels qui són tan propicis a la lloança com a l'atac, i que avui són capaços d'enfonsar els mateixos que ahir exalçaven. I que la vida, per a ells, és una simple qüestió de conveniències. Conveniències, i paraules. Diuen allò

que, en un moment donat, pot fer bonic. I queden satisfets, i convençuts. Ara bé, les qüestions de consciència, ja són una altra cosa...

L'AFER ENCARA MÉS GREU

Repetim que no voldríem que l'afer Valls-Salamó es convertís en un assumpte que, depassant el seu caràcter estricte, afectés el Directori del Centre Català. I no serà culpa nostra si s'hi converteix.

Ha estat refusada la proposta que presentà Valls per a ingressar al Centre. En virtut de quines raons? Si no se'ns prova que n'hi han unes més plausibles que les del seu litigi amb els senyors Salamó; si, com tot ho demostra, la causa és aquesta i no altra, haurem, no solament de protestar, sinó de fer tot el que calgui per a reparar la injustícia.

Denunciem categòricament això a tots els socis del Centre. Es tracta d'un precedent que pot tenir conseqüències funestíssimes. Perquè tot és començar... I només poden venir-hi bé aquells que —amb aptituds de dictador— creguin que, el dia de demà, poden veure's lliures de procediments que no tenen cap escrúpol en aplicar.

DESIGUALTAT DE TRACTES

Un dels actuals components del Directori del Centre ens manifestà que, entre altres raons, no havien acceptat la proposta de Josep Valls perquè, precisament ara, al cap de cinc anys d'haver arribat al país, es recordava de fer-se soci del Centre.

Aquest "raonament" es pot fàcilment contradir amb molts altres raonaments de debó.

Però hi ha un desmentiment curt i precís, que ens el dona el mateix Directori del Centre: l'aprovació de la proposta de soci del senyor Josep Mallol, el qual, fins al cap de cinc anys d'arribar a Xile, no s'ha recordat de fer-se soci del Centre.

La única diferència entre els senyors Mallol i Valls consisteix en que el primer, part també en l'afer dels germans Salamó, ha estat un testimoni parcial a favor d'aquests darrers. Oi més, a profit del senyor Mallol s'ha pogut fer l'excepcional excepció de concedir-li la quota de vint pessos.

La única diferència entre els senyors Mallol i Valls consisteix en que el primer, part també en l'afer dels germans Salamó, ha estat un testimoni parcial a favor d'aquests darrers. Oi més, a profit del senyor Mallol s'ha pogut fer l'excepcional excepció de concedir-li la quota de vint pessos.

UN ACOSTAMENT INSINCER

Ja se sap que, finalment, el Directori del Centre Català ha suspes arbitràriament dels seus drets de soci uns companys nostres.

Quan ja tenien resolta la dita suspensió, i no decidint-se tal vegada a adoptar una mesura de tanta gravetat, varen tractar de posar a prova la integritat de les nostres conviccions. Varen creure que, a canvi d'una problemàtica entesa en altres terrenys, podrien fer callar la veu de la justícia, a la qual, desinteressadament, volem servir.

Així, van demanar al senyor Claudi Mas que vulgués servir de mitjancer entre ells i nosaltres, per tal de veure si hi havien possibilitats d'arribar a un acord. El senyor Primitiu Salamó, en una conversa preliminar, li manifestà al senyor Mas que, veritablement, s'havia anat massa lluny en

les diferències, i que desitjava extraordinàriament que, d'una vegada, poguessin superar-se —això, que mai no s'havia intentat sincerament, ho plantejaven precisament ara, que existia una qüestió, personal i no política, que prèviament havia de resoldre's!

El senyor Mas, sense tenir en compte altres qüestions que l'interès permanent del Centre Català, accedí, i cridat pels senyors Josep Salamó i Juanet, acceptà de venir a parlar-nos. La nostra resposta no podia ser més clara: que, en totes les ocasions, sempre que es procedís amb lleialtat i honradesa, l'acord, en el que depengués de nosaltres, es produiria. Però que abans d'entrar, en tractes era indispensable que el senyor Josep Salamó, en plet amb un altre compatriota, liquidés la incompatibilitat que li creava el càrrec de President del Centre Català.

Sense esperar conèixer la nostra resposta, es suspengué tanmateix els nostres companys. I ja no s'ha parlat més d'obtenir acords ni s'han fet més invocacions patriòtiques. Resulta, per tant, prou clar, que no es perseguia altra cosa que comprar el nostre silenci en la qüestió Valls-Salamó. I que els problemes de germanor i d'harmonia els interessaven, actualment, tan poc com els han interessat sempre.

PELS FETS ELS CONEIXEREU

Fa un quant temps, "Senyera" alçà el crit al cel, i sota aquest mateix títol, publicà un comentari indignat referent a una agressió de la qual hauria estat víctima, a Mèxic, Jordi Arquer, l'agitador que, dit sigui de passada, s'ha cansat de fomentar tota la seva vida la guerra civil entre els catalans.

Actualment, el senyor Primitiu Salamó, President de

l'Agrupació Patriòtica Catalana, ha insultat i agredit al senyor Josep Ma. Casasses. "Pels fets els coneixereu..." Que cadascú conegui els seus, i els altres.

En tots els problemes del món, els agressors, tothom ja sap qui són.

ACLARIMENT

Tenim plena consciència del valor de les paraules. Les anem usant amb ple coneixement, de manera mesurada. Repetim que ens plauria molt més plaure que desplaure. Però si s'esdevé això darrer, no tenim cap mena de temor. Car, a fi de comptes, tenim la satisfacció de pensar que, arribat el moment, podem restar sols, absolutament sols, amb la nostra consciència.

"El Negro y el Globo"

DE PEDRALS I CIA.

CASA FUNDADA L'ANY 1882

ROBA CONFECCIONADA DE TOTA MENA

SASTRERIA

CAMISERIA

Yungay, 2946 — Valparaiso — Telef. 2534

TECHO ACANALADO

VENCEDOR

(M. R. Año 1935)

FONTOVA i FONT LTDA.

Fabricantes

Calle Los Minerales 137 (ex-Costa) — Negrete

Correo 17 — Teléfono 60141

CONCHALI

RESTAURANT VALPARAISO

General Mackenna, 1114 — Teléfono, 81111

Atès pel seu propietari

JOSEP PANICELLO

MENJADORS RESERVATS PER A FAMILIES

ATENCIO

CAMISERIES!

PER A MITJONS, ESTADIO
PER A SOQUETS, OLIMPICO

Les millors qualitats - No destenyeixen - Colors solids

OLIVERI & MATHIESEN. LTDA.

FABRICANTS

SAN ISIDRO, 1525

TELEFON, 53831

Un lloro al Zoo de Berlín

ES L'HORA del capvespre. Un sol obliqu i llunyà daura les branques altes dels arbres. Els guàrdies avisen ja la sortida amb els seus xiulets, i lentament, grups de visitants flueixen envers les portes del Zoo. En seccions tancades de deu de fons, diverses escoles de pàrvuls avancen a pas militar per l'avinguda central. A ambdós costats de la formació marxen els preceptors. Professorat i deixebles vesteixen uniformè: camisa bruna, pantalon caqui, borceguins negres. Rostres, gests i ritme, són iguals també. Davant de les gàvies de lleons, hom ordena imperativament:

—Atenció! A...! Dreta! Dre...!

A tot el llarg dels rengles, amb la remor d'un eco que s'allunya i s'apaga, els instructors repeteixen la veu de comandament. Els col·legials resten in mòbils, fermes, de cara a l'ample recinte de les feres, i formen una taca que es retalla, quadrada i fosca, contra l'alegre perspectiva verda de l'arbreda. A l'uníson, els professors reciten la lliçó:

—Felis leo... Pupil·les rodones, pèl sense taques ni ratlles... Carnicer fisípede, llengua amb papil·les còrnies, digitigràd... Viu a l'Àsia i a l'Àfrica... Odia els anglesos. "Heil" Hitler!

Els pàrvuls, a cor:

—Felis leo... Odia els anglesos... "Heil" Hitler!

Endintre del Zoo, en un camí estret, hi han les gàvies de les aus tropicals. Dintre de les ocelleres hi ha una au solitària, de plomatge policrom i llarga cua. Una placa de fusta indica: "Pharomacrus mocinno. Quetzal. Au andina americana. A Amèrica simbolitza la llibertat. Quan és engaviada es mata amb el bec. No ha pogut viure captiva en cap zoològic del món. El Zoo de Berlín té l'orgull de posseir l'únic exemplar que viu en captiveri". Al costat del rètol s'exhibeixen diverses felicitacions oficials. Un pergami groguenc concedeix a "herr" Josef Anckerfeld, director del Zoo, la medalla del mèrit Ornitològic per haver aclimatat al brau animaló. Però el quetzal és un "ersatz": plomes de diferents ocells, unes de color natural i altres, blanques en el seu origen, curosament tenyides amb anilines, han estat injertades al cap, ales, pit i cua d'un colom. El sol de la gàvia està sempre regat amb grans de garrofa, que denuncien l'engany. Ningú, però, ni el mateix "herr" Josef Anckerfeld, no dubta gens de que el colom és un quetzal, perquè el captiveri de l'au estranya ha estat proclamat un miracle nazi.

Sobtadament ressona un crit estrident i gutural:

—Ra...! Rathenau! Visca Rathenau!

Com una rèplica al visca, esclaten diversos dispars de pistola. Crit i detonacions han estat molt propers. Una patrulla de S. S., amb els negres uniformes, forma un grup apretat junt a la tela metàl·lica d'una de les gàvies. Quatre o cinc empunyen la pistola, bracegen amb ademans bruscs, i mostren una i altra vegada l'ocellera. Tots parlen al mateix temps, enardits. Se senten algunes frases:

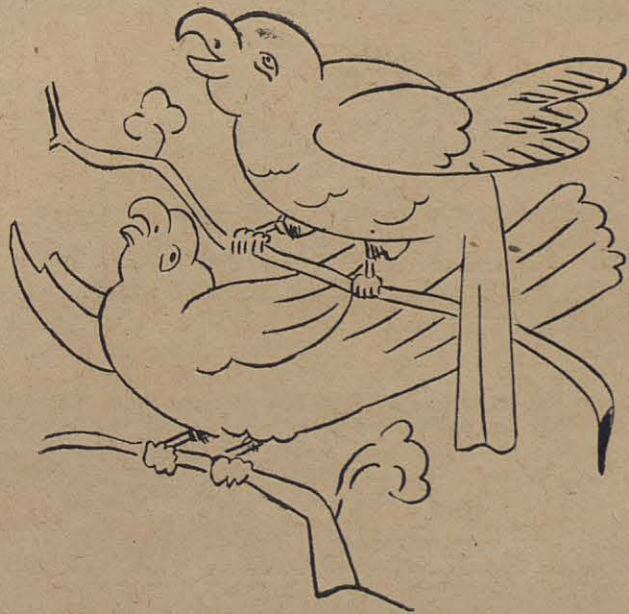
—Estava al costat del brollador!

—L'he vist a les branques d'aquest arbre!

—S'ha amagat darrera d'aquell tronç!

Es refereixen al lloro que dona visques a Rathenau.

A l'interior de la gàvia, a dos metres de l'enreixat, cinc o sis papagais han estat tocats pels dispars. Aletegen encara, moribonds, salpicant gotes de sang. Recobrats de l'espant, els altres lloros es mouen d'un costat a l'altre calmosament, amb el seu aire sibil·li i professoral. Els seus ulls rodons esguarden amb ira altanera i despreciativa els homes. Feia ja un mes que aquells visques subversius havien estat oïts per primera vegada. I es repetiren matí i tarda, cada dia. La Gestapo havia rebut nombroses denúncies: "Un papagai marxista interromp el nou ordre al Parc Zoològic..." Intervingué

la policia política. Els divuit empleats de la secció d'aus tropicals foren depurats. Els interrogatoris i les pal·lices resultaren infructuosos. No es pogué saber qui havia ensenyat al lloro l'herètic visca. Però s'averiguà que nou dels funcionaris eren descendents de jueus; tres, antics afiliats al partit comunista; cinc, havien votat per la social-democràcia a les eleccions del 1932; i un era espia de l'"Intelligence Service". Disset foren internats al camp de Dachau; i l'agent dels angle-

(Passa a la pàgina 24).

JA EM dispensaran... Però no sóc d'aquells ciutadans que aprofiten l'estiu i les vacances, per a fer unes economies amb les quals poder adquirir un sumptuós abric a l'hivern. Jo sóc dels altres. Dels que prefereixen passar unes bones vacances i... quedar-se sense abric per l'hivern!

Què ha de fer el pobre barceloní transplantat a Xile, a l'estiu, si no és anar a la mar?

Valparaiso és esplèndid. Al matí, quan sortiu de l'Hotel, no teniu sinó que agafar la micro que us traslladarà a Viña. Quan arribeu a Viña, en preneu una altra i a Reñaca o Concón s'ha dit! D'aquesta manera, passeu el dia a la mar i de retorn a Valparaiso, podeu sopar en un bon restaurant, anar a un bon cinema i dormir en un bon Hotel.

Al cap de tres dies de fer-ho, vàrem constatar amb sorpresa que dels vuit dies de vacances de que disposàvem, n'havíem passat dos viatjant en micro. Si volíem doncs aprofitar-les intensament, caldria que ens traslladéssim vora la mar.

Precisament aquell matí ens havíem banyat a Reñaca. Ja dalt de la micro camí de Concón a la recerca d'un d'aquells restaurants als peus de la mar, vam veure'n un que ens va plaure. Vaig demanar al conductor:

—Es menja bé, ací?

—Per tot arreu és la mateixa cosa —va fer escèptic—. "Locos", "cazuela", i per variar "cazuela" i "locos".

—Vol parar?

—Però no anava a Concon? Encara no hi hem arribat...

Realment, aquell petit restaurant, entre la mar i la carretera, era una cosa meravellosa. El petit menjador, gairebé dintre la mar, era d'una atracció única.

La dona, qui havia d'ésser si no?, va demanar a la xicota que ens servia:

—I com us ho feu a l'hivern, perquè ací deu fer un fred de mil dimonis?...

—No hi vivim pas a l'hivern —va respondre la interpel·lada una mica vexada—. Tot això està inundat... Si les onades arriben fins a la carretera!...

—Hi venen a viure, els peixos?

—No sabria dir-li. No hi he entrat mai, quan està pres per la mar...

—Però vostè no té por a l'aigua de la mar?

—No ho sé pas... No m'hi he mullat mai. La veig massa sovint perquè em faci cap mena d'il·lusió...

Decididament era una impossible. Quan sortíem, vam veure un lletreret: "Es lloguen habitacions". Per cinc mi-

Tema d'estiu

VACANCES VORA LA MAR

nuts vaig perdre la dona de vista. Va tornar contenta com si li haguessin regalat unes sabates noves:

—Fixa't —va dir-me—: Tenen per llogar una cambreta de cara la mar, que és una delícia...

—Hi ha bany?

Va contestar-me amb una altra pregunta:

—Es que trobes petita aquesta banyereta? —va fer assenyalant-me el Pacífic—. D'allò que vols dir, també n'hi ha. A dos metres de la cambra.

Va ésser joc de poques taules. Dues hores més tard, ja havíem anat a Valparaiso i erem hostes del petit restaurant.

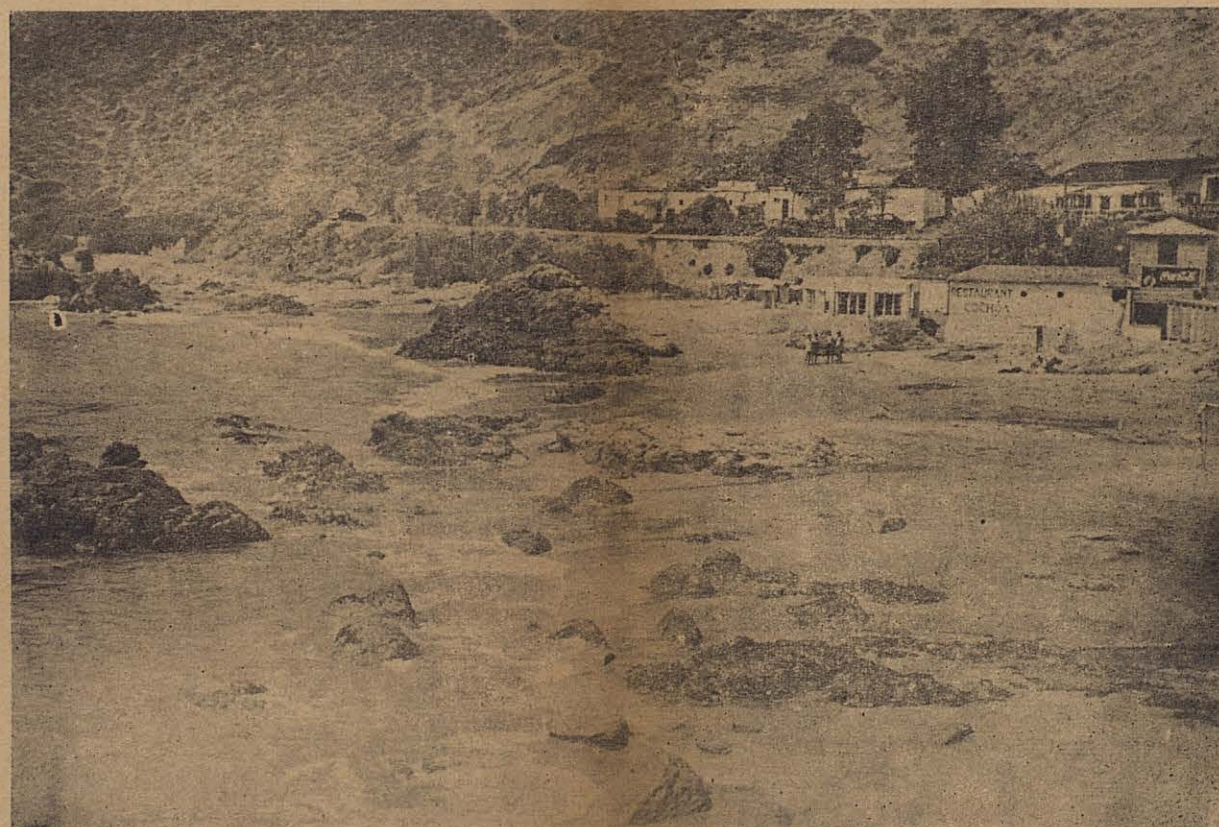
A dos quarts de deu ja havíem sopat i ens ficàvem al llit.

Llegir un llibre? Decididament, el nostre dispeser era un

sala de bany vaig constatar amb sorpresa que hom havia reduït els atuells al mínim. Hi havia el conegut de tothom, però res més. Aquest, no tenia dipòsit, i per tant, ni cadena ni ressort. Quan allò es considerava suficientment obstruït, hom hi llençava unes galledes d'aigua.

La toilette a l'habitació no permetia gaires filigranes. Les que permet una palangana d'aigua i prou. Afortunadament, hi havia la mar. Hi érem a tothora. A les nou del matí, abans de dinar, a mitja tarda i un dia, a mitja nit!

Possiblement, el dia que expliqui a Barcelona que a Amèrica ens hem banyat a la mar, a les dotze de la nit, no hi trobaran un gran mèrit. Però és que "amigo", el Pacífic en aquestes latituds, no és la Mediterrània! Si a les dues de

El "Miramar" de Roses, era més sumptuós... Però aquest petit restaurant està més prop de la mar.

enemic de la literatura. Amb aquella bombeta plantificada al mig de l'habitació, no hi havia ànima vivent capaç de llegir una ratlla! Com m'ho faria doncs per poder dormir?

Vida primitiva.

—No sents quin soroll? —va fer l'enemic de la poma bíblica.

—Sí, és la mar. Les onades han fet sempre el mateix...

—Però és que m'eixorda...

—No hi pensis i dorm.

—Quina hora és?

—Les dues, Dorm!

—No podries tancar la finestra?

—Estàs boja? Hem vingut per a saturar-nos d'aire de mar i ara vols que ens enfermem...

L'endemà vaig llevar-me a les nou. En fer la visita a la

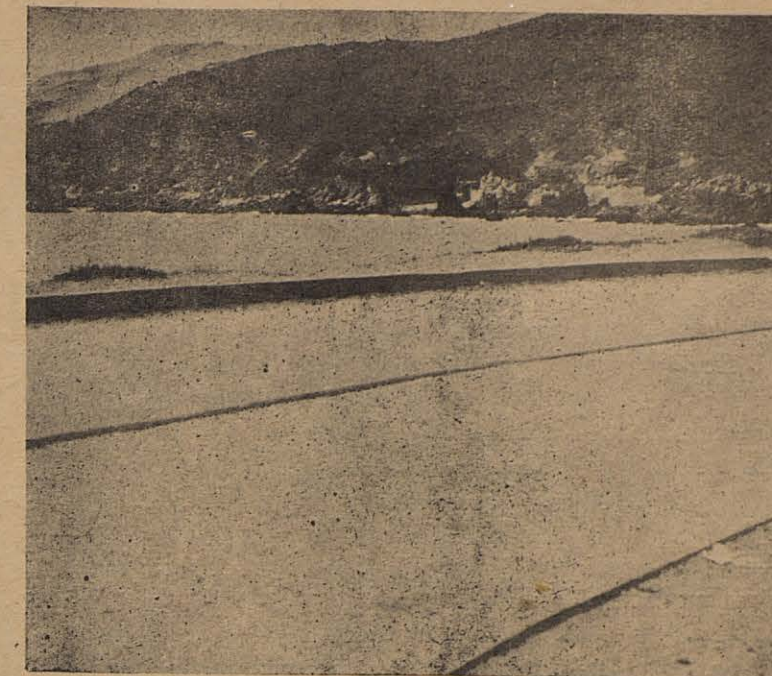
la tarda i amb un sol esplèndid, està glaçat!

Ja voldria veure aquells macos que fan goma pel carrer Pelayo, posar-se al Pacífic a les vuit del matí i plovent!... Va ésser l'únic dia, que després del bany de mar, vàrem prendre una dutxa d'aigua dolça.

Al cap de quatre dies de banyar-nos a la mar tres o quatre vegades al dia, portàvem tanta sal a sobre, que tot el que deïem resultava extraordinàriament graciós. Ara seriosament. Semblava que ens haguéssim emblanquinat el cos i que haguéssim substituït les nostres fines i sedosos cabelles per aspres i punxaguts filferros.

El paisatge humà.

Durant tota la setmana el nostre refugi era una delícia. De tant en tant queia una parella, ella amb ulleres fumades,

Un dels paisatges més bonics de Xile, és el que facilita la carretera marítima de Concon.

ell amb una camisola d'aquestes que es posen per sobre dels pantalons.

Dissabte i diumenge, va ésser tot una altra cosa. Quina gent més insoportable!

—Cal saber llegir —doctorava en una taula un pedant davant un auditori integrat per dues noies de vint anys—. Un sol mot, permet endevinar tota una pàgina. I una pàgina copsada així, tot un capítol. Una novel·la de dues centes pàgines jo la lleigeixo en una hora...

—Ha de gastar doncs molts diners en llibres?

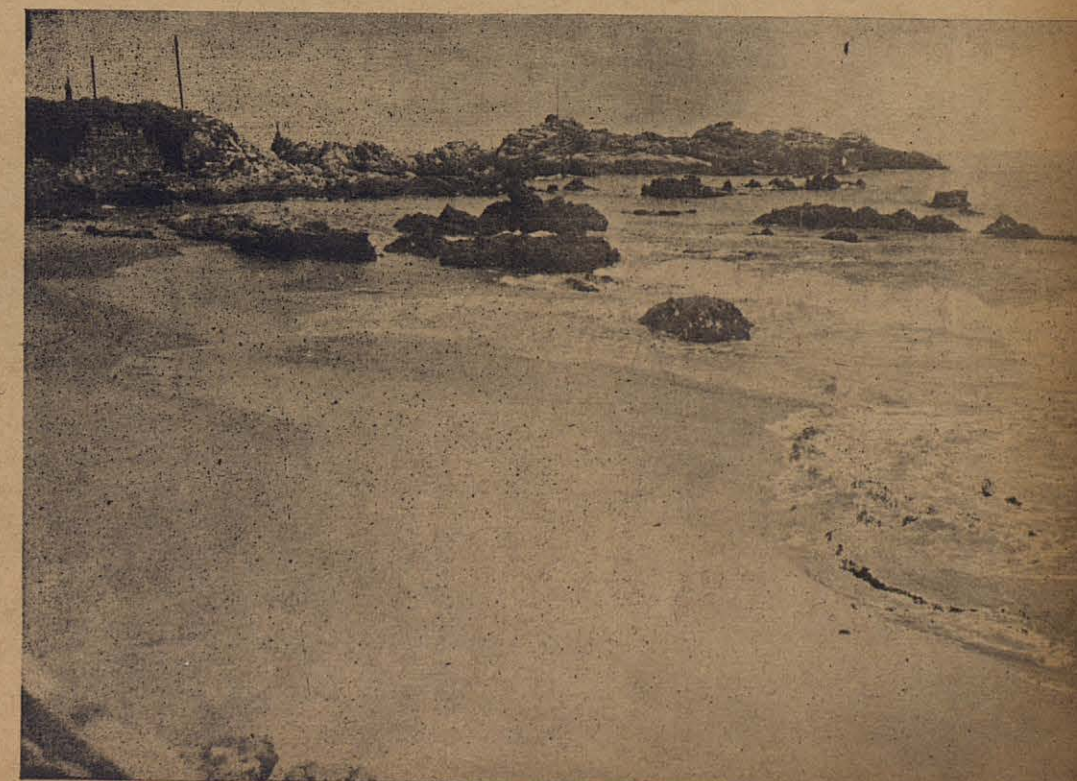
—Molts. I això que els compro d'ocasió en els restaurants del centre...

L'endemà agafàvem les maletes i tornàvem a Santiago. Quina pau i quina felicitat!

No sé per quina raó, el més important d'un viatge és sempre el retorn a les nostres petites habitus.

ESTEVE SISTACS

No és Castelldefels... És Reñaca. Si la mar està quieta, poden avançar molts metres mar endins, sense que l'aigua us passi dels genolls.

Si us aventureu per aquestes roques, trobareu musclos amb el sabor inconfusible dels de la Costa Brava.

E SCOLTEU...

Jo sóc de Lleida!

Lleida és el poble de les campanes. Per això jo sóc un toca-campanes. Qui no coneix el campanar de Lleida, que es veu de tota la conca del Segre?

I com seran les campanes del meu poble, que des d'ací les sento con canten, despertant els meus paisans el dia de la festa!

Les campanes de Lleida s'extenen des de l'alt, per tot el pla del Segre, i fan alçar el cap als camperols que tenen cura de la terra.

Les campanes de Lleida no necessiten altaveus, i pels camins de l'aire van retrunyint lluny, lluny, com la fama de la capital.

Les campanes de Lleida són el nom dels seus fills famosos, i canten i brinquen sempre que es tracta de parlar del seu poble.

Parlar de la terra és parlar de la mare, i, per a cadascun, és un moment sentimental en el qual es parla només de les virtuts d'aquella que ens donà l'ésser.

Jo no parlaré gaire de mi, en parlar de Lleida, per tal de no empètitir el meu poble.

Veritable mal fill, vaig nèixer i em vaig posar a córrer, als pocs dies, com si no m'agradés l'ambient.

Recordo que vaig nèixer a la casa dels meus padrins, un apacible matrimoni de Lleida. La casa era anomenada "la casa dels gegants".

El meu padri havia tingut la sort de cobrar un enter de la loteria de Nadal, i el primer que se li ocorregué fou comprar uns gegants per a la processó de la ciutat, amb la condició de que anessin a dormir a casa.

Jo vaig nèixer damunt dels gegants.

D'ençà que vaig obrir els ulls, estic acostumat a mancar el respecte a la gent d'altura, i per això la meua vida ha estat poc casolana, i he anat d'ací d'allà, bo i rient-me d'aquells que, com el gegant, porten un rotllo de lleis escrites a la mà.

Quan vaig ser home, vaig tornar a Lleida a visitar la casa dels gegants.

I no vaig trobar els gegants de cartó, però em va semblar que els gegants eren de carn i os, perquè tota la gent de Lleida tenia l'esperit gegantí.

Esperit de pla sense límits.

Esperit de valents que viuen al costat d'un riu que, quan s'enfada, ho arrasa tot.

Esperit de poetes com don Magi, així se l'anomenava al gran poeta Morera i Galícia, que pot parlar de tu a Guillem Shakespeare, i per això portava al català i al castellà, en prosa i en vers, les meravelles un xic enrevesades del poeta anglès.

Esperit de gitanos, de la bona gitaneria comercial, que amb els seus ulls d'atzabeja ha sabut embruixar totes les dones boniques del món.

Esperit de gegants que el cor no els cap a la Pàtria i els salta envers terres forasteres, com Granados, i sap captar tots els planys d'Espanya, de l'Espanya mora, de l'Espanya dels "carmes" andalusos, de l'Espanya "hidalgua" de Goya, de "Majas" i "Chisperos"... i escriure-les en solfes que recorren el món.

Esperit de gegants, com Pujol, el mestre de la guitarra, que ha donat glòria a Lleida i ha recollit les flors de l'èxit a tots els escenaris del món.

Esperit de gegants, com Gosé, el dibuixant que es féu rei a París, que creà l'escola, que creà una moda que féu vestir les dones com ell volia, que els marxants de Nova York pagaven en or els seus dibuixos, i que no pogué suportar el pes de tal glòria.

Esperit de gegants com Viladric, el dels ulls blaus, el

ELS "PAIETS", LLEIDA, I ALTRES RECORDS DEL MEU POBLE

Per AMICHATIS

germà dels primitius, que a les planes de Lleida troba els colors incògnits i les línies pures que elevaren ràpidament el seu nom.

Esperit de gegants que han sabut llençar la primera pedra contra totes les invasions.

Esperit de gegants que fins es nega a rendir tribut de capitalitat a Barcelona.

Lleida és Lleida.

Lleida és com un feude democràtic que exigeix el seu senyoriu.

* * *

Tants i tants noms lluminosos té Lleida, que fins s'oblida d'alguns com Xaudaró, el caricaturista universal, que el regala a Madrid, perquè fou on publicava més dibuixos aquest petit gran home de Lleida.

Però Xaudaró, a París, tenia l'orgull de dir que era lleidatà i paisà de Bagaria.

La festa major de Lleida s'inicia quan la vall del Segre és un jardí de flors.

La festa de Lleida és l'herald de totes les festes de l'estiu català, i es posa al cap de les grans desfilades de forasters.

El Segre, sempre d'aigües tèrboles, aqueixos dies sembla passar per un filtre, i ensenya l'orgull de les seves aigües verdes.

En aquests dies de maig, Lleida, amb un gest de senyor, vol que el poble tingui una festa de braus.

Però relega els braus lluny de la ciutat. A l'altre costat del riu. I fabrica amb fustes un tancat taurí.

I després de la festa destrueix la plaça.

Lleida no vol que la festa forastera se li arrelhi com una cosa nacional.

A les fires de Lleida fan el seu agost els murrís gitanos lleidatans.

Gitanos de Lleida, que coneixen totes les tretes de la picardia.

Gitanos de Lleida, que et conviden a la seva taula per tal de jugar l'aperitiu, i acaben deixant-te sense un cèntim.

En la murría universalitat de la gresca, Lleida té els millors mestres.

Els dits àgils dels gitanos lleidatans tenen virtuts màgiques, i saben fer sortir del joc la carta que ha de donar la victòria en el punt difícil.

Però no hi ha res més benèfic i infantil, com l'esperit dels gitanos de Lleida.

A les seves butxaques sempre hi brinca una moneda d'argent, que és la primera en sortir per a donar un socors.

A la roda de les seves taules, el gitano sempre és el primer que paga el convit.

El gitano de Lleida enganya pel plaer d'enganyar.

El gitano de Lleida no és dolent: és liberal i bondadós.

De la seva liberalitat en donen fe els gitanos del Segre que dormiren en els camps de concentració que la França imperialista reservà per als lluitadors d'Espanya.

Batista és el cavaller de la guitarra que semblava alegria entre tots els companys.

Guaria les lamentacions amb un "fandanguillo".

Animava els sofrents amb les seves cançons de flamenc-català.

Feia el miracle de rasurar-se cada dia, per tal de mostrar la franja blava de la seva barba tancant l'oval canyella del seu rostre.

I com que les seves cançons i els seus guitarreigs eren amats i pagats pels caps en les festes particulars, fora del recinte del camp, sabia repartir, després, cigarretes, xocolata i alguna amanida que preparava per a tots, adobada amb els seus xistos i les seves ocurrències.

Escoltàrem un altre gitano, amic de Batista, que també a Lleida acompanyava el cor de flamencs amb el seu art de mestre.

Es Borrull, glòria de l'Espanya gitana, nascut a Barcelona, però que més d'una vegada ha vist sortir el sol en els "merenderos" dels Camps Elisis de Lleida.

¿No tenia també una mica de cara gitana el mestre Granados?

Els seus ulls d'atzabeja, el seu color bru, el seu caràcter d'aventurer, i el seu horror pel mar tenien genealogies gitanes.

Un temps de la seva vida, portà bigotí a la manera del Kaiser.

Però el bigotí de Granados era com una màscara que tractava d'ocultar la puresa de la seva raça.

Però un bon dia, que es llevà més gitano que mai, se'l rasurà i es passejà pel món com el cap d'una tribu victoriosa.

Adhuc la seva mort fou un noble gest de cavaller gitano.

Atravessava el canal i s'acostava a terra de França, a bord del "Sussex", acompanyat de la seva esposa i amb unes tones de llaurers recollits a Nova York amb la seva òpera "Goyescas".

Un torpede foradà el costat del vaixell.

El vaixell seguí el seu camí.

Era nit closa.

L'esposa de Granados fou engolida per les ombres.

Granados, enemic del mar, sense ser nadador, amb horror per les aigües, saltà envers les ones i cercà un punt blanc que s'hi movia.

I morí cercant la seva companya.

Gest de gitano valent, que es llença contra els fusells de la guàrdia civil navalla en mà, sabent que va a morir, però vol arrencar a l'enemic el seu amor, la seva dona, que se l'emporten per a sempre.

* * *

Des d'ací veiem el nostre poble com tapat per un núvol de tragèdia...

Fou en aquells dies que voldríem oblidar...

Les cases de la Banqueta, l'orgull del passeig, perla del riu, eren pilots de ruïnes.

Sobre de Lleida plovia la metralla.

Els arbres fruiters dels camps havien estat segats per l'huracà de la guerra.

La terra exhalava una bafarada de sang i de metralla. Però davant de Lleida, a l'altre costat del Segre, junt el

passeig dels camps Elisis, s'alçava el vell bloc macís de l'Hostal de la senyora Maria, últim refugi dels vencedors de Lleida.

La senyora Maria era tota una dona, rondinaire i esquiva, que parlava a crits, que negava totes les peticions, però que amb dolcesa de mare feia menjar els arriars, els còmics de pas i els veïns de Lleida, amics de la bona taula, que acudien a saborejar els menjars de la seva cuina.

A l'hostal de la senyora Maria, els darrers dies de Lleida s'hi hostatjaven els pilots de l'aviació lleial.

Una tarda, els pilots digueren a la senyora Maria:

—Es precis abandonar la casa... la defensa és inútil... senyora Maria, aquesta matinada vindran dos camions a cercar-vos, a vós i a les vostres minyones, a la vostra neboda, per tal que us emporteu tot el que vulgueu fins a Barcelona... tenim notícies que l'aviació enemiga demà arrasará tot això.

I tota la nit la senyora Maria estigué fent paquets... I el dia següent, a la matinada, uns camions s'emportaren la senyora Maria i els seus.

En passar davant del cementiri, la senyora Maria digué:

—Atureu-vos, atureu-vos!... A la meva arcova, damunt de l'armari, hi ha tres caixes de galetes... estan plenes d'unces d'or i de bitllets de Banc... Ves a cercar-les, neboda.

I la neboda anà a cercar les caixes i les lliurà a la senyora Maria.

La senyora Maria no volgué tornar a pujar als camions. Digué:

—Pren això per a tu, i per a vosaltres, les que m'heu servit... jo no em puc separar de la meva casa... la meva casa és la meva vida... en aquesta casa em vaig casar i en aquesta casa em vull morir.

I els camions s'allunyaren...

I, a les poques hores, la senyora Maria moria sota de les pedres de casa seva.

* * *

No sabem què seran avui les festes de Lleida, però estem segurs que si una tenora iniciés els compassos de la Santa Espina, a la plaça de Lleida, els morts per la llibertat s'aixecarien, per a trenar una sardana fantasmal, i dirien: "Som i serem gent catalana", mentre que pels aires ressonaria la glòria de totes les campanes.

CONTRA LA CASPA I LA CAIGUDA DEL CABELL

PILOLINA
de TORT GERMANS

AV. B. O'HIGGINS 1751 TELEFON 63054

DEMANEU-LA A TOTES LES FARMACIES DE XILE

Publicity

"Expreso Universal"

PROPIETARIO: MIGUEL FAJARDO A.

TRANSPORTES EN GENERAL — MOVILIZACIONES — MUDANZAS

ENCOMIENDAS — BODEGAJES

SERVICIO RAPIDO DE EQUIPAJES

SEGURIDAD — RAPIDEZ — ECONOMIA

SANTIAGO: MORANDE, 723
FONO OFICINA, 89822
FONO ESTACION, 89008
CASILLA, 981

VALPARAISO: BLANCO, 70
FONO OFICINA, 2919
FONO ADUANA, 7917
FONO EST. BARON, 6425
CASILLA, 1786

CONSULTENOS SIN COMPROMISO

LA CASA IBERA

DE MARTINEZ I CASASUS

SAN PABLO, 1802 — TELEFON, 61345

TOT EL QUE NECESSITI PEL SEU

AUTOMOBIL

FABRICA DE MIRALLS

DE FRANCESC CUCURELLA R.

TALLERS ESPECIALS PER A PLATEJAR,
BISELAR I GRAVAR

Especialitat en miralls de fantasia i venecians

Casa fundada el 1906 — Importació directa

ARGOMEDO, 369

TELEFON, 66601

PINTURA I DECORACIO

MIQUEL GIMENO E.

MAGATZEM DE PINTURES

TALLER I OFICINES: SAN FRANCISCO, 231 — TELEFON, 83620 — SANTIAGO

PREUS ESPECIALS PER A PINTORS

BARCELONA ha celebrat, durant els darrers anys, unes manifestacions imponents. El poble, que s'ha lliurat enterament als ideals de catalanitat i de democràcia, aprofita totes les ocasions per a exterioritzar els seus sentiments públicament, de manera ensems digna i entusiasta. I com que es tracta del poble, com que no són actes oficials o artificials a la vella manera, les manifestacions que s'han celebrat últimament a Barcelona han estat efectuades per centenars de milers de persones.

Però aquesta del primer de març ha superat encara —i de molt— totes les altres. Els ciutadans s'han llevat de bon matí, per a poder situar-se en els llocs millors. I, des de molt aviat, tot al llarg del recorregut, des de l'entrada de la Diagonal fins la cruïlla amb el passeig de Gràcia; i d'allí a la Ronda de Sant Pere, i pel Parc de la Ciutadella, el passeig de la Duana i la Via Laietana fins el Palau de la Generalitat, s'ha format una filera compacta, la qual s'ha engruixit ràpidament i extraordinàriament, fins a formar, a banda i banda del llarg recorregut, dues amples faixes d'una generació entusiasta i impacient.

Per tal de contenir l'enorme massa ciutadana i de mantenir-la ordenada i evitar que amb llur entusiasme envaeixi prematurament la calçada, no hi han policies ni cap mena de gent uniformada. Les joventuts d'Esquerra i d'Estat Català i els militants joves i vells d'aquestes i altres organitzacions nacionalistes fan la guàrdia d'honor a tot el trajecte, en el primer rengle. Es donen les mans i així formen, del terme de Barcelona al cor de la ciutat, la més estreta i fraternal de les encaixades, que espiritualment ofereixen als qui retornen a la Pàtria.

Es un d'aquests esplèndids matins dominicals de Barcelona, en els quals la generosa naturalesa mediterrània avença voluntàriament les gales i les glòries de la primavera; i aquest primer de març ho fa per a associar-se a la joia indescriptible que sent el poble.

Estem situats en un dels llocs millors del trajecte. Des de la plaça de Catalunya distingim clarament el monument a Pi i Margall, i tenim davant nostre la magnífica perspec-

1r. de març del 1936

El Govern torna del presidí

tiva del passeig de Gràcia, que és com una ampla cinta ribetada per una humanitat palpitant de patriotisme.

A tot arreu, com al voltant nostre, les cares són de satisfacció. El poble barceloní el poble català tot, es prepara per a recollir el fruit del seu esforç d'una altra diada històrica: el 16 de febrer. No podria deslligar-se aquesta data d'aquella, així com aquella fou el corollari del 6 d'octubre famós. El 6 d'octubre, sota l'aparença d'una acció revolucionària no reeixida, fou salvada, amb un gest digne, la República. Quan Companys i el seu Govern foren detinguts, es decidia, automàticament, l'enfonsada política de Lerroux i de Gil Robles.

El 16 de febrer fou el plebiscit, l'afirmació clara i rotunda de la voluntat catalana, de reafirmació dels seus ideals, i d'identificació amb els qui, en un moment gravíssim de la nostra història, l'havien sabut interpretar amb dignitat i valentia, sense defugir responsabilitats ni retrocedir davant dels més greus riscos. El 16 de febrer, Catalunya, allixonada, havia seguit en camí que ja no abandonaria: la unió triomfadora, que es traduïa en el triomf d'aquest meravellós primer de març.

L'hora de l'arribada s'ha anat acostant, i hi ha qui creu que ja ha passat fa molta estona. La multitud, de tant en tant, dona mostres d'impaciència. D'impaciència i no de can-

D'esquerra a dreta i en primer terme: Pi i Sunyer, Serra Hunter, Companys, Martí Barrera, i Sbert, assiteixen a un enterrament.

sament. Està satisfeta d'esperar, i sap que li manquen encara hores per a retirar-se; sap que aquest diumenge el dinar no serà servit amb la puntualitat tradicional de totes les festes. Però vol veure novament, després de disset mesos d'haver-li estat robats, els seus homes públics més estimats. Vol veure Companys, que amb Lluhi i Comorera han estat reclosos fins ara al "Penal de Santa Maria"; a Mestres, Esteve, Barrera i Gassol, que han complert llur injusta condemna al presidi de Cartagena.

Per fi, la notícia ha arribat. ¿Ha estat un pressentiment

A l'últim els hem pogut veure. Hem remarcat, particularment, el President. Anava amb abric i boina, i lluïa la inseparable bandera del seu mocader. Semblava bastant enveïllit i tenia cara de cansat, però mantenia de perenne distinció i cordialitat del seu somriure, del seu gest; i saludava amb un ample i noble moviment del braç, com si beneís el poble.

Hem desfet immediatament els rengles, per tal de seguir el mateix camí que ells seguien, entre mig de visques, cants patriòtics i banderes. La marxa s'ha anat fent més lenta, a causa de la incalculable generació que, cada vegada

Companys besa un infant.

d'aquells que no poden fallar, producte d'una tan autèntica com misteriosa comunicació de les ànimes? Qui sap! Però Lluís Companys i els seus Consellers ja són a la ciutat. Un extremament recorre l'enorme gentada, i hom remarca ben distintament la xarxa freda dels nervis a tot el cos i en el crani. Passen encara una minuts, uns minuts inacabables... I heu-vos ací que l'ampla cinta del passeig de Gràcia presenta, al cap d'avall, un aspecte diferent. Hi ha de moment uns puntets, que ben aviat adquireixen formes, cada vegada més precises: és la comitiva que arriba, entre un vol de mocadors, més bell que un vol de coloms, i un cor d'aclamacions i d'aplaudiments delirants, i una emoció que no pot compararse amb cap altra.

més, teníem davant nostre. Perquè tothom ha volgut fer el mateix; ningú no s'ha considerat satisfet amb la passatgera visió, i unànimement ha estat decidit de seguir fins el Palau de la Generalitat. Així, la Ronda de Sant Pere i el Saló de Sant Joan, han deixat d'ésser una cinta; s'han convertit en una gran riuada que baixa de pal a pall. Al cap de més de dues hores, sortim tot just del Parc. Però ningú no defalleix. Que es tracta d'un objectiu que, en ésser assolit, compensarà sobrerament tots els petits sacrificis.

En efecte: hem pogut tornar a veure Companys. I ara ja no duia la boina. El seu cap, en el presidi, s'havia emblanqueït notablement; i amb aquest canvi produïa la impressió de tenir-hi, a l'entorn, una aurèola.....

FAIXES I MODELADORS

"Jovita Alvarez"

ESTADO, 99

— TELEFON, 68559

— SANTIAGO

Els catalans de Santiago

contra unes suspensions arbitràries

Els nostres lectors podran o no estar d'acord, ens permetem esperar que sí, amb els nostres punts de vista. Però tots, absolutament tots, s'han mostrat si més no disconformes amb l'arbitrària mesura que representa el fet d'haver suspès dels drets de soci del Centre Català els editors i redactors de la nostra Revista.

El mateix que els infants, quan tapant-se la cara amb les mans creuen que hom ja no els veu, els Directors del Centre han cregut que privant-nos de poder assistir a la propera Assemblea, ningú no els dirà el que cal que els sigui dit.

El lector trobarà a continuació, el document que ha estat adreçat al Directori, amb la relació de les signatures que l'avalen. Ens correspon posar de manifest, que aquestes signatures són incompletes, Hi consten només, les que hi havia estampades en el moment de portar aquest número a la Imprenta.

Diu així:

Josep Torre de Mer
Miquel Xicota
Joan Baldric
Jaume Buxalleu
David Firmas
Lluís Xargayó
Josep Feyto
Claudi Mas Perera
Narcís Gallofre
Exequiel Plubins
Lluís Plubins
Joan Miquel
Josep Miquel
Angel Calduch
Manel Ribó
Agustí Moliné
Josep Alborni
Damià Balmes
Josep Companys
Celestí Julió
Manuel Fruns
Sadí Salles
Joan Arnó
Ramón Bella
Josep Servià
Josep Boada
Mateu Lull
Jaume Teixidó
Antón Pau
Ramón Ribot
Enric Roig
Mateu Caldes
Lluís Samsó
Elisi Pujol
Miquel Valls
Antoni Padrós

Leopold Soler
Miquel Oyonarte
Manel Molet
Ferran Aguiló
Santiago Plubins
Francesc Riera
Josep Durbán
Joan Nofre
Enric Marcet
Francesc Nogués
Antoni Teixidó
Agustí Tafall
Pere Masferrer
Antoni Secall
Angel Pradas
Frederic Gras
Miquel Aguiló
Modest Boncompte
Pere Pruna
Ramón Gimeno
Vicens Roda
Marsal Marimón
Baudili Dagà
Germà Jordana
Joan Lloret
J. Cabané Vidal
Joan Bofill
Josep Marsal
Joan Cunill
Ramón Sanromà
Josep Diego
Jordi Vallés
Fermí Lloret
Pere Artigas
Ramón Marín
Baltasar Capella

Salvador Roset
Pere Bonavia
Rafael Farga
G. Rodríguez Arias
Josep Rosas
Jaume Martínez
Josep Mateu
Josep Diaz
Lleonard Moral
Pere Vives
Claudi Tarragó
Miquel Gimeno
Daniel Estruch
Albert Delfau
Artur Manonellas
Santiago Meléndez
Juli Serra
Joan Durbán
Celestí Morlans
Bartomeu Lladó
Vicens Bilbeny
Aleix Roset
Josep M. Tamborero
Enric Sarradell
Josep M. Fortuny
Joan Rius
Joan Peris
Antoni Badia
Jaume Blanch
Fidel Morera
Llorenç Llinàs
Ferrán Cucurella
Josep Roca
Enric Roquer
Ricard Roquer
Miquel Cunillera

AL DIRECTORI DEL CENTRE CATALA

Atès l'acord del Directori del Centre Català pel qual hom suspèn indefinidament els socis senyors Lluís Bru Jardí, Josep Maria Casasses, Carles Duran, Raimond Mas Parera, Josep Maria Xicota, Joan Manresa, Josep Fortuny, Jordi Vallès i altres.

Els que sota-signen, en llur qualitat de socis actius del Centre Català, demanen al Directori que aixequi aquest acord de suspensió i, si no ho creu convenient, que convoqui una Assemblea General Extraordinària, petició que recolzem en l'Article 26 dels Estatuts, per tractar d'aquest assumpte.

Santiago, 28 de Febrer del 1945.

Josep Nogués
Francesc Bosch
Francesc Coll
Enric Forés
J. Farrera
Joan Cot
Martí Piñana
Francesc Bilbeny
Joan Bauqué
Ramón Mundet
Sadí Sallés C.
Jaume Peret
Joan Prades
Lluís Masferrer
Pere Bultó
Marius Pica
Josep Patau
Demetri Gonzalez
Jaume Durán
Josep Torres S.
Ermengol Serra
Alexandre Tarragó
Miquel Rodríguez

Josep Agramunt
Amadeu Aguilera
Cristià Aguadé
Jaume Ferrán
Josep Fernández
Miquel Albandoz
Lluís Pubill
Francesc Gili
Vicèns Pascual
Juli Rodríguez
Emili Nieto
Enric Planas
Gabriel Flaquer
Emili Carrasco
Miquel Antich
Pere Pubill
Tomás Manonellas
Ramon Tapias
Antoni Masferrer
Joan Gramunt
Ramón Solà
Rogeli Amor
Joan Morera

Constantí Diaz
Ricard Nicolau
Anselm Reig
Ernest Domingo
Vicèns Morgades
Josep Castelló
Manuel Pujades
Josep Aguiló
Josep Manaut
Conrad Blanch
Sebastià Sastre
Francesc Carrasco
Cèsar August Jordana
Pere Comas
Juli Usón
Joan Sitjes
Lluís Bru Jardí
Josep Maria Casasses
Josep Maria Xicota
Raimond Mas Parera
Carles Duràn
Joan Manresa

(VE DE LA PAGINA 15).

UN LLORO AL ZOO DE BERLIN.

Un gos fou descapitat a Nüremberg durant les festes de primavera del sisè Congrés Infantil Hitlerià. Però el lloro tossut seguí victorejant Rathenau. ¿Havia de tolerar-se a un papagai el que estava prohibit als homes a tot el territori del III Reich alemany?

Una patrulla de S. S. muntà guardia permanent al costat del pavelló dels lloros. Començà una estranya cacera. Cada dia queien, atravesats a trets, trenta o quaranta lloros. Tombats a terra, amagats darrera dels arbres i de mates, els S. S. aguaitaven hores i hores l'enemic. Era una vigilància

CASIMIRS ANGLÉSOS
I NACIONALS

"L' EXIT"

DE JAUME FERRAN

TRAJOS A MIDA PER A SENYORES I
SENYORS

PORTI'NS EL GÈNERE I LI FAREM UN
VESTIT AL SEU GUST

BANDERA, 770

TELEFON, 81426

penosa, irritant, que extenuava. Vint S. S. havien de seguir l'anar i venir, el pujar i el revolar de sis cents papagais. Els S. S. estaven exasperats. Se sentien derrotats, burlats, humiliats. Els lloros els feien l'efecte d'aus apocalíptiques.

El crit, més agut i irònic, s'alçà novament:

—Ra... Rathenau...! Visca Rathenau...!

Als S. S. se'ls posà cara de color de cendra. Perdut el domini dels nervis, frenètic, com embogit, el cap cridà:

—Foc...! Fooc...! Mateu-los tots...! Tots...!

Els vint guàrdies negres descarreguen furiosament les seves armes curtes. Esverats, amb un escàndol de xiscles penetrants, els centenars de papagais emprenen vertiginoses curses. A terra hi ha una pila de fusells ametralladors. Un còp buidat el carregador de les pistoles, els S. S. agafen les armes automàtiques. Aviat els cadàvers dels lloros cauen a raïms, pesadament, des de les copes dels arbres. Gents diverses desemboquen pels voltants. Pel mig del camí, movent els braços, corrent i cridant avança un home grossísim: herr Josef Anckerfeld. Amb els ulls esgarriats s'acosta a una de les gàvies, s'agafa a la tela metàl·lica i llença un crit espantós:

—L'apagornis roseicollis...! L'apagornis roseicollis!

Agafat als filferros, "herr" Anckerfeld mira fixament el cadàver d'un lloro que jau esventrat al costat de la reixa: és l'"apagornis roseicollis", exemplar únic al Zoo de Berlin. "Herr" Anckerfeld singlota, tus, plora, xucla, estèn un puny, amenaça els S. S.

—Mort! L'apagornis, mort! L'apagornis!

Les ombres vencen paulatinament la llum del dia. Molt lluny, impacients, sonen encara els xiulets dels guardians del Zoo en les últimes crides. I se sent, distant, el crit del lloro:

—Ra...! Rathenau...! Visca Rathenau...!

(Trad. d'"Un tal Adolfo Hitler..." d'E. Borràs)

(Dibuixos de C. Tarragó).

Ciència i paciència... recreativa

Solucions del número dos

BELLS INDRETS I MONUMENTS HISTORICS I NOTABLES DE CATALUNYA. LES COMARQUES SON:

1.— Vall de Ribes

4.— Tortosa

2.— Les Garrigues

5.— Pla de Bages

3.— Pallars

6.— Pla de Lleida

7.— Empordà i La Selva

12.— Penedès

8.— Penedès

13.— El Gironès

9.— Conca de Barberà

14.— La Garrotxa

10.— Empordà

15.— Urgellet i Ribera de Se-

11.— Cerdanya

gre.

* * *

PROBLEMA: DE L' ESTILOGRAFICA: Si a més de la meitat del que val, val 250 "pessos", aquesta xifra serà l'altra meitat del que val; per tant val 500 "pessos".

PROBLEMA DEL PASTOR: 301 ovelles. Si les compteu de dues en dues, obtindreu 150 parells i us en sobrarà una; comptant-les de tres en tres, obtindreu 100 grups de tres i us en sobrarà una; de quatre en quatre, formareu 75 grups de quatre i us en sobrarà una; de cinc en cinc, tindreu 60 grups de 5 ovelles cada un i us en sobrarà una; de sis en sis, n'obtindreu 50 grups i us en sobrarà igualment una; però si les compteu formant grups de set ovelles n'obtindreu 43 grups i no us en sobrarà cap.

Escacs

PROBLEMA D'ESCACS N.º 3

Jugada clau: A5AD.

Si P6AR 2—DXD

Si DXD 2—PXP+

Dama 8 TR fracassa per... A6AR i D7CR es replica per PXP.

PROBLEMA D'ESCACS N.º 4

Jugada clau: A3CR — R5AD — 2— C7AD.

1 — C7AD+ fracassa per R4CD.

1 — T3CD+ es contesta per R5T.

Problemes

ENDEVINALLA

Alt i gros com un gegant,
passa lassa, cançonera,
os bertran
mandra encisera
que no'l deixa un sol instant.

Dos àrabs caminaven pel desert. Havent-se detingut un moment per a esmorzar, veieren que s'els aproximava un home exhauste, esgotat per la fam; compadescuts, repartiren amb ell llurs modestíssimes provisions. Cinc pans portava un d'ells i tres l'altre. Els vuit pans foren doncs exactament repartits entre els tres viatgers. El foraster, en despedir-se

dels àrabs, va entregar-los-hi, agraït, vuit llüisos d'or; més així que aquests darrers feren la repartició, sorgiren les discrepàncies: el que havia contribuït amb tres pans opinava que a ell li corresponien tres llüisos; el que havia contribuït amb cinc pans sostenia que li corresponien més de cinc llüisos.

Qui tenia raó? Quants llüisos els tocava a cada ú?

* * *

Es de nit i figureu-vos que ens trobem a Barcelona: abs-trets per la feina, sols en la oficina, ens ha passat el temps; mirem l'hora que és, però la dissort ens acompanya, el re-llotge no té corda i s'ha parat; quina hora serà?

Afortunadament, no tarda en passar el sereno del barri i canta: ¡Dos quarts d'una!... (bé, això de cantar el sereno es una suposició, avui els serenens no canten) i aprofitem aquesta avinentesa per a donar corda al rellotge i posar-lo a

l'hora... més ¿en quina hora? Perquè és d'advertir que el sereno canta dos quarts d'una des del moment que aquests tocaren fins que senti tocar tres quarts d'una, tota vegada que en cantar no té en compte els minuts transcorreguts. Si posem el rellotge precisament a dos quarts ens expo-

sem, doncs, a cometre un error de 15 minuts, ja que poden estar a punt de tocar-ne tres; el mateix error podem cometre si posem el rellotge a tres quarts d'una, doncs és possible que en cantar el sereno fossin realment dos quarts. ¿Com ho arranjariem per a tenir el mínim d'error?

LES ANECDOTES.—

LES POMES DEL REI

Es tracta de una antiga qüestió; es diu que un rei de Catalunya assajava amb ella la perspicàcia dels seus ambaixadors.

Els presentava un plat ple d'arena en la qual hi apareixien dues pomes; l'una cap per amunt, l'altra cap per avall.

¿Quantes pomes hi han? —preguntava— i en contestar-li l'interpel·lat que en veia dues —¡no hi són!—, li replicava,

tot i aixecant-ne una d'elles i demostrant-li que només era mitja, és a dir, que la porció que semblava ensorrada no existia.

—M'he precipitat, feia l'ambaixador: ¡no n'hi ha més de una!

—I us heu tornat a precipitar— afegia el rei, al propi temps que separava de la sorra la segona poma, aquesta vegada tota sencera als ulls astorats de l'enganyat diplomàtic.

a.Potoker

Ofereix a la seva distingida clientela un gran assortit de models confeccionats en les pells més fines.

Medalla d'Or en l'exposició de l'Art del Vestir de Barcelona, 1936

PELETERIA
AHUMADA
716

Llibreria SALVAT
Barcelona-Santiago

Agustinas 1043 — Casilla 2326 — Teléf. 84734
SANTIAGO

El millor assortit de llibres
La millor llibreria

PERRUQUERIA I PERFUMERIA *Godoy*

Importadors d'articles de perfumeria de les millors marques

SALO PER A SENYORS I SENYORES
MANICURA
PERMANENTS A L'OLI
PENTINATS

AHUMADA, 195 TELEFON, 85956

FABRICA DE TEIXITS DE PUNT

CHILOE, 1296 TELEFON, 52626

LA FLOR DE AMERICA
DE JOAN PERIS

ESPECIALITAT EN ARTICLES D'ESPORT VENDES AL MAJOR I DETALL

NOTICIARI

L'Emigrant acusa...

Els catalans que fa pocs anys hem sortit de Barcelona, sabem el que representava per a la causa de Catalunya, el Centre Català de Santiago de Xile, i els que hi ha escampats arreu d'Amèrica. Macià, que no ho ignorava, va voler enfortir el seu moviment nacional amb una creuada per terres d'Amèrica.

"Catalunya està també una mica escampada per aquest continent!" — es diu a la nostra terra. I les veus que allà arriben, són les dels patriòtes més purs.

Voler afeblir el Centre Català de Santiago de Xile, ha estat el somni d'Alfons XIII, de Primo de Rivera, de Franco, de Luca de Tena, ... i de tots els traidors.

Els homes que, l'altre temps gloriosa, "Agrupació Patriòtica Catalana" ha portat al Centre Català, el volen fragmentar, i ja tenen preparada una escissió.

El bon sentit dels catalans de Xile, els farà reaccionar vivament contra aquests ofuscats.

TOTS ELS CATALANS AL COSTAT DEL CENTRE CATALA

Amb motiu de les dificultats econòmiques amb que topa el Centre Català, el dilluns dia 5 del que som, va celebrar-se una reunió a la qual van assistir, entre altres, els senyors Pere Mir, Joan Joanet, Laureà Gili, Enric Casagran, Claudi Mas, Josep Feyto, Celestí Molinas, Ramon Brias i Antoni Pi.

En aquesta reunió els esmentats senyors van mostrar-se disposats a prescindir dels seus respectius punts de vista i de les diferències personals que entre ells poguessin haver-hi, per tal de cercar una solució al problema de l'estatge i altres que no anotem, perquè són sobrerament coneguts del lector.

Atesa l'altesa de mires que va presidir la reunió, va arribar-se rapidament a un complet acord.

Al dia següent, una comissió integrada pels senyors Laureà Gili i Enric Casagran, del Directori del Centre Català, i els senyors Claudi Mas i Josep Feyto tots ells en representació dels reunits anteriorment, van entrevistar-se amb els directius de l'Agrupació Democràtica Catalana.

L'interès del Centre Català, va moure rapidament, gairebé sense objecció, als representants de l'Agrupació Democràtica a acceptar tot el que els fou proposat, i en particular, el compromís d'apoiar un Directori integrat per sis dels actuals components (els senyors Pere Mir, Joan Joanet, Laureà Gili, Pere Llorens, Enric Casagran i Bonaventura Casamiquela) completat amb altres sis vells residents.

Malgrat la renúncia evident de l'Agrupació Democràtica, el Directori del Centre Català no ha acceptat aquesta assenyada proposició, car van mostrar-s'hi disconformes els senyors Josep Salamó, Josep Muxí i Baldomer Barrera, tots ells portantveu de l'Agrupació Patriòtica.

Per tal de no crear dificultats en l'Assemblea del dia 11, L'Emigrant apareix voluntariament censurat.

Esperem que el bon sentit del lector, el farà apreciar el nostre sacrifici en interès del Centre Català.

El que prometien

El que prometien

En un full imprès de propaganda electoral, els homes de l'Agrupació Patriòtica prometien, cas d'ésser elegits:

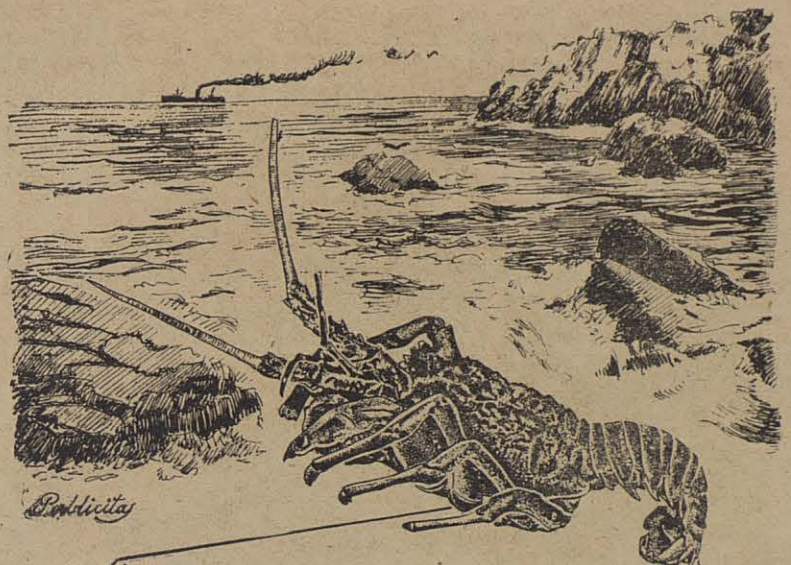
- Contribuir a aclarir la política catalana a l'exili;
- Constituir un fons d'ajut a Catalunya;
- Col.laboració amb els pobles germans de la península;
- Afermar les relacions amb la democràcia xilena;
- Difusió de la cultura catalana i reorganització de "Germanor".
- Casal propi i Estadi català, i
- Ampliar els Auxilis Mutuals a tots els socis.

En efecte, els homes de l'Agrupació Patriòtica, van resultar elegits.

Ara, per parts, veurem que és el que han fet.

a) Aumentar el confusionisme

Si escolteu el Secretari de l'Agrupació senyor Blàvia, té fil telefònic directe amb el senyor Cornudella. El destacat

30 ANYS DE PRESTIGI
La Bahía
LA CASA DELS MARISCS
DE
Nofre, Vadell i Pérez Ltda.
MONJITAS 846 TELEFS 32121-2-3
SANTIAGO

element d'Estat Català, no fa un pas que no li ho consulti. Però...

El senyor Cornudella ha signat, sense consultar-li-ho, el pacte de "Solidaritat Catalana" i el senyor Blàvia... deu haver trencat el fil.

"Ara més que mai al costat del Consell Nacional Català de Londres", bramava l'altre dia l'Hora catalana de Ràdio...

D'aixo, és el que en diuen aclarir.

b) L'únic beneficiat

Ningú no sap, que s'hagi enviat ni un gram de menjar ni un llibre a Catalunya. S'han recaptat diners, és veritat, però tots s'han esmerçat en impresos de luxe.

Per alguna raó el senyor Joan Oliver, destacat element de l'Agrupació Patriòtica, és coopropietari de la Impremta Mediterrània, únic establiment que actualment serveix les comandes del Directori que ens va imposar l'Agrupació Patriòtica.

c) Es així com cerquen les col·laboracions

El senyor Vicens Sol, distingit home públic i Diputat al Parlament de la República s'ha traslladat a Mèxic per tal d'assistir a les sessions de Corts. Degut a que el senyor Sol no és home de fortuna, diversos republicans espanyols li han sufragat les despeses de viatge.

Amb aquest motiu, el "Germanor" que per ordre del Directori de l'Agrupació Patriòtica fan els senyors Domènec Guansé i Joan Oliver, ha publicat un solf absolutament imbecil.

**Fabrica de
MITGES
fines**

DE
**MANUEL FRUNS
I FILLS**

**CUEVAS 1274
CASILLA 4066
TELÈFON 50654**

SANTIAGO

CREADORS DE LES
FAMOSES MITGES

**"PARAMOUNT"
"NORMANDIE"
"MITZI"**

Publicitat

Es aquesta la manera com ens procuren les simpaties dels republicans espanyols.

d) Ens perdem aquests amics

Amb motiu dels vergonyosos fets de San Antonio la democràcia xilena ha salvat el senyor Josep Valls i Figue-rola de la vergonya que li tenien preparada uns mal catalans.

De la monstruosa visita del senyor Blàvia al diari "La Opinió" val més no parlar-ne.

D'aquesta manera, l'Agrupació Patriòtica referma les relacions amb els demòcrates xilens.

e) Difusió amb compota gotes.

Josep Ma. Folc i Torres, director d'"El Patufet", és també autor de la coneguda obra teatral "El més petit de tots". Naturalment, el "Germanor" dels senyors Guansé, Oliver i de la Impremta Mediterrània, ha d'ésser també la Revista catalana més petita de totes.

En aquesta diminuta revista, l'Agrupació Patriòtica difon amb una pedanteria insuportable, la enciclopèdica ignorància d'algún dels seus redactors.

Lloades siguin doncs les màquines de la Mediterrània, que no permeten un "Germanor" més gran!

f) L'Estadi de butxaca.

A l'Estadi que ens proporcionen els Directors de l'Agrupació Patriòtica, hom hi podrà practicar principalment dos esports: Els escacs i el Ping Pong.

Al cap i a la fi, el primer és l'únic que interessa al senyor Josep Salamó,

No n'hi ha ben bé prou, si el Centre Català és per ells unicament!...

i g) Auxilis mutuels per tots.

Els representants de l'Agrupació Patriòtica al Directori del Centre Català, han entès l'ajut mutu entre els socis, de la següent manera:

1er. — Separant per motius polítics, la persona que durant cinc anys ha tingut cura del finançament de "Germanor" i al treball i esforç del qual fou possible la vida de la revista que tots estimem.

2on. — Apoiant i fent intervenir el Centre en favor dels tristos designis de l'home que ha fet tot el possible per a que fos expulsat de Xile el senyor Josep Valls i Figue-rola, home correcte i treballador honrat.

3er. — Suspenent dels drets de soci del Centre Català els responsables de l'aparició de l'Emigrant, per haver tingut la valentia de sortir en defensa d'un refugiat al qual es volia lliurar a Franco,

4art. — Aprovant amb el seu silenci — no ha contestat la respectuosa nota de protesta que al seu dia fou cur-

sada, — l'agresió típicament feixista comesa en la persona del senyor Josep Maria Casasses, President en funcions de l'Agrupació Democràtica Catalana, entitat editora de la nostra revista, per la nostra campanya en favor del senyor Josep Valls i Figuerola.

No hi va haver cas...

El dia 21 de gener, el President del Centre Català i el vocal senyor Joan Joanet, en una conversa celebrada al Centre, van pregar el senyor Claudi Mas que volgués servir d'ambaixador entre els dos Directoris: el del Centre Català i el de l'Agrupació Democràtica Catalana.

Amb aquest objecte, va celebrar-se entre el senyor Mas i el Directori de la nostra entitat, una conversa la qual va durar prop de dues hores. A la sortida, el senyor Mas portava el següent encàrrec:

"No existia cap inconvenient en iniciar les converses, sempre que abans fossin acceptades les dues condicions següents:

a) Allunyament del senyor Salamó de la Presidència del Centre Català. Aquesta, podria passar a ésser ocupada per qualsevol directiu, el Vice-President es posava per cas, i

b) Admissió del senyor Josep Valls i Figuerola com a soci del Centre Català.

Quan el senyor Mas, en compliment del prec que li havia estat formulat va anar a comunicar la resposta obtinguda, va trobar el senyor Salamó molt canviat.

Segons va dir-li, els seus companys de Directori, no s'havien mostrat conformes amb la gestió que havia iniciat.

Possiblement relacionat amb aquesta qüestió, el dia 22 va tenir lloc una reunió a l'Agrupació Patriòtica Catalana.

Ja està cuinat.

Els homes de l'Agrupació Patriòtica han preparat l'Assemblea del dia 11 de la manera següent.

Una vegada llegida l'Acta, els germans senyors Josep i Primitiu Salamó, donaran lectura a un raport en el qual explicaran, a la seva manera, els fets de San Antonio. Com que han tingut bona cura d'evitar la presència a l'Assemblea del senyor Josep Valls i Figuerola, i dels redactors de L'Emigrant — si ha estat per això que els han suspès! — creuen que la gotlla passarà, i ningú no dirà aquesta boca és meva.

Seguidament, hom procedirà a l'elecció de sis Consellers, car la renovació es farà únicament per la meitat dels socis directius. No cal dir que la "sort", ha designat precisament, mira que tall, els que fan nosa a l'Agrupació.

Les coses aniran però d'aquesta manera?...

Preguem tots els bons catalans, d'assistir a l'Assemblea. Els que no ho siguin, també faran bé d'anar-hi. Veuran el senyor Salamó presidir, i encara altres espectacles dels quals guardaran un inesborrable record.

Judes

Algú va prevenir el senyor Josep Muxí que, a ell com a Secretari, només el volien per acomplir la tasca que els

designis de l'Agrupació Patriòtica exigia.

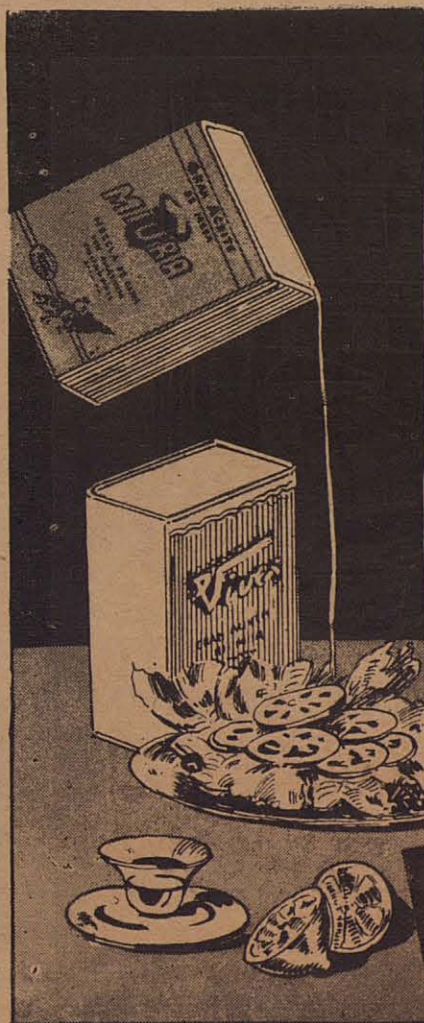
El senyor Muxí, refugiat, ha signat del seu puny i lletra les mesures preses contra refugiats, les quals han posat en entredit el bon nom del Centre Català. El senyor Muxí, ha signat les suspensions dels redactors de la nostra revista; la "reorganització" de "Germanor", tot, absolutament tot el que l'Agrupació Patriòtica li ha posat davant perquè ho signés.

Si, maco, si..., ja vindran els reis...

Possiblement el lector haurà cregut que la "guerra de guerrilles" o si voleu "guerra de comunicats" o encara "guerra de publicacions" que mantenim els catalans de Xile, la sostenim per qüestions ideològiques o divergències gravíssimes...

Quina equivocació més gran!

Que l'etern candidat a la Secretaria del Centre Català senyor Blavia, renunciï per patriotisme a la seva ambició; poseu fora d'estat de molestar els quatre plumífers que ells mateixos s'anomenen "intellectuals" i veureu com els catalans d'aquesta república, ferriament units, treballem per la pàtria de tots.

**OLI PUR
D'OLIVA**

Vives

M.C.R.

**GRAN OLI
DE TAULA**

MIURA

M.C.R.

DEMANEU-LO ALS

MILLORS

MAGATZEMS DE

QUEVIURES

SAN IGNACIO, 417

TELEFON, 84979

durant aquests dies, tan el senyor Blàvia com els "intel·lectuals", per tal de provar si agafaven peix i provocar una abstenció dels socis, no s'han cansat de repetir que ells no assistirien a l'Assemblea.

Què us jugueu que mitja hora abans de començar, ja seran al Centre? Si la festa es fa per ells!

Si tu lector has estat dels sorpresos, no tindràs el coratge de dir-los-hi:

—Caram! No m'havieu dit que vos no vindrieu?

Generositat suspecta.

Ara ja fa bastants mesos, parlant al Centre Català, el senyor Ramon Brias intentava convèncer el senyor Josep Salamó que acceptés la Presidència del Centre Català.

—Si preteneu que jo accepti perquè suposeu que donaré diners per les coses del Centre — va dir, — no cal que prossegueu. De cèntims, no en donaré ni un.

Ara, en canvi, el senyor Salamó voldria mantenir-s'hi i ofereix milers pel "Casal propi".

Es curiós, no trobeu?

Els ben informats o mai badem

Un català dels "vells" telefona a un amic:

—Escolta —li diu—: Et vindran a veure uns amics. Et demanaran que signis un manifest en el qual es demana que sigui convocada una Assemblea General per tal de tractar

Oriente
DE
PUBILL GERMANS
• PLAÇA BAQUEDANO
TELÉFON 63767

RECEPCIONS, BANQUETS,
CASAMENTS, BATEIGS,
FESTES FAMILIARS, ETC.

Pubilla

de la suspensió dels Directors de l'Agrupació Democràtica, amb motiu de la publicació de L'Emigrant.....

—No continueis..... No cal que m'els enviïs! Estic molt ben informat d'aquesta qüestió. En Margarit ja m'ho ha explicat tot. Estan suspesos i molt ben suspesos. Són uns comunistes i els comunistes no hi fan cap bé al Centre Català.

Es així com s'escriu la història i és també d'aquesta manera com l'Agrupació Patriòtica fa l'elogi dels aliats que li van donar el triomf.

Un triomf d'Amichatis

El nostre amic i company Amichatis acaba d'ésser nomenat Sub-Director de la important Emissora Ràdio El Mercurio.

Amichatis havia entrat de llibretista a aquesta Emissora ara fa quatre mesos. El seu ascens, ha estat doncs ràpid.

El que més ens plau en aquest cas, és que la distinció no li ha estat atorgada perquè sigui l'autor de "La Marieta", ni per haver estat director d'un film amb la Raquel Meller d'estrella, ni per ésser el rei del Paral·lel. Tots aquests mèrits, a divuit mil quilòmetres de distància, són ignorats.

Amichatis és avui dia, el millor llibretista de Xile i molta gent escolta la ràdio només que per sentir els seus llibrets. Sabem que no són pocs els que van a la recerca dels seus originals, per donar-se el plaer de llegir-los, quan no de plagiar-los.

Això és els que més ens plau en ell. No s'ha recordat de qui era a Barcelona i en canvi ens ha provat qui és i el que pot fer.

Si la seva gent, a Barcelona, sabessin que sintonitzant C. E. 1185 (ona curta de 25 mts.) podien escoltar-lo!

Pero no hi pensem en això. Un dia, quan molts de nosaltres ens retrobem a la Plaça de Catalunya, anirem a una Emissora per donar-nos el gust de sentir un número del seu "Bar dels artistes", del "Crim de Radio Prat" o de qualsevol de les audicions que ha fet famoses.

Amichatis, moltes gràcies! Entre tots els que amb més o menys gràcia manegem l'estilogràfica, has estat tu l'únic que t'has fet un nom, sense haver de recórrer a les misèries de la gent de l'ofici.

A punta de ploma!, que dèiem allà amb el nostre argot.

511-4-3-8-200

Recepcions, Banquets, Casaments, Bateigs, Festes Familiars, etc.

Forn "La Barcelonesa"

de RAMON BELLA M.

Els seus forns a vapor donen al pa una cocció perfecta. La nostra especialitat són els xocosos, el pa de llet i el de motlle.

REPARTIM UNICAMENT A PARTICULARS

Avinguda Condell, 1654

Telèfon, 40568

Ben vinguts

El nostre amic senyor Anselm Reig ha tingut la sort de veure arribar a Xile, procedents de Barcelona, la seva mare, esposa i filles.

Felicitem a tots ben cordialment.

Viatgers

—Ha sortit en viatge al sur del país, l'ex-President del Centre Català senyor Exequiel Plubins i Ximenes, al qual acompanya la seva distingida muller.

—El Para Ferran, ha estat novament destinat a Santiago on ha arribat fa uns quants dies.

Naixement

El dia 16 de febrer va nèixer un nen, fill del senyor Antoni Casals i de la senyora Angelina de Casals.

Es dirà Jaume. La nostra enhorabona.

Accident

El senyor Demetri Gonzalez, un dels socis més antics del Centre Català, ha sofert darrerament un accident al peu.

Avui es troba ja restablert i camina normalment.

Obituari

A les Termas de Chillán on havia cercat un alleugeriment al seu cor fadigat, ha deixat d'existir el senyor Jaume Claramunt.

El nostre més sentit condol a la seva esposa i família.

—A Santiago ha mort el senyor Alfred Lluch.

Fem present el nostre sentiment a la vidua i fills.

—També a Santiago, ha deixat d'existir el senyor Jaume Navarro Expressem les nostres condolences als seus familiars.

—A les poques hores de nèixer, va deixar d'existir la filleta del matrimoni senyor Enric Planes i senyora Salvat de Planes.

Una dissort que ha omplert de dolor les famílies Planes, Salvat i Vinyes.

—El dia 22 de febrer va deixar d'existir a la Pobla de

ESCOLTEU CADA DIMARTS, DIJOURS
I DISSAPTE

a tres quarts de nou de la nit

“CATALUNYA AL SERVEI DE LA
DEMOCRACIA”

audició patrocinada per
l'AGRUPACIO DEMOCRATICA
CATALANA

i transmesa pels micròfons de
C. B. 101 RADIO YUNGAY

Segur (Comarques Lleidztanes) la senyora Teresa Moret, vidua d'Alegret.

El nostre més sentit condol als seus familiars.

ARGENTINA

Una nota del Casal de Catalunya

També a Buenos Aires!.....

Hem rebut un document del Casal de Catalunya en el qual es fa història de les dificultats que els elements afectes a la “Comunitat Catalana” i a l'Agrupament Jovenivol”, creen a la benemèrita institució, per mitjà d'unes publicacions a “Ressorgiment”.

Agraïm la tramesa del document, però no calia... Si ací a Xile tenim l'Agrupació Patriòtica, com no hem de comprendre els seus mals de cap!

Als “nous residents” de L'Emigrant, el senyor H. Nadal i Mallol, ens convencerà el dia que organitzi uns “comandos” i que ell s'hi posi al davant, amb molt verd al cap.

MEXIC

Les activitats d'Esquerra Republicana de Catalunya

El dia 13 del passat mes de febrer, l'Agrupació d'Esquerra Republicana de Catalunya a Mèxic celebrà l'Assemblea General ordinària.

Després d'una interessantíssima informació que donà el senyor Miquel Santaló sobre els esdeveniments polítics relacionats amb el pervindre de Catalunya, que meresqué

Mar i cel

**DIPÒSIT I VENDA
DE MARISC I PEIX
FRESC**

ESPECIALITAT EN LLAGOSTES

Del mar a la taula!

**MERCAT MODEL de PROVIDÈNCIA
LOCAL 23
TELÈFON 490031-ANEXE 23**

Publicitat

l'entusiasta aprovació dels assembleistes, hom acordà fer constar la satisfacció amb que s'ha vist que diferents organismes manifesten llur reconeixement i adhesió al senyor Josep Irla, President interí de Catalunya, i entre altres interessants acords relacionats amb el desenvolupament intern del partit, afirmar els sentiments catalanistes i els anhels d'alliberament de Catalunya que senten els elements de l'Agrupació i no estaviar cap mitjà per tal d'assolir, com més aviat millor, la unitat entre tots els catalans demòcrates i liberals, per a que sigui ben prompte una realitat l'aspiració màxima del recobriment total de la nostra Pàtria.

Fou elegit el següent Consell Directiu per l'exercici de 1945: President: Joaquim Duran Bach; Vice-presidents: Amadeu Oliva Ayats, Ricard Altaba Planuch i Jaume Bonastre Prugal; Secretaris: Lluís Umbert Santos, Joan Falcó Pinyol i Màrius Calvet.

Homenatge a Miquel Santaló

Entre els catalans que el dia 10 de gener assistiren a la sessió de Corts celebrada al "Club France", després d'escoltar el parlament del Vice-president de les Corts senyor Miquel Santaló, sorgí l'idea de celebrar aquell mateix vespre un sopar d'homenatge.

El sopar tingué lloc al restaurant "Papillon", regentat per un català. L'acte transcorregué en mig de la major cordialitat i companyonia. A la primera taula, ultra l'homenatjat, prengueren seient els senyors Pere Bosch Gimpera, Antoni Ma. Sbert, Josep Andreu i Artemi Aguadé.

Oferí l'homenatge el senyor Josep Andreu.

ESPANYA

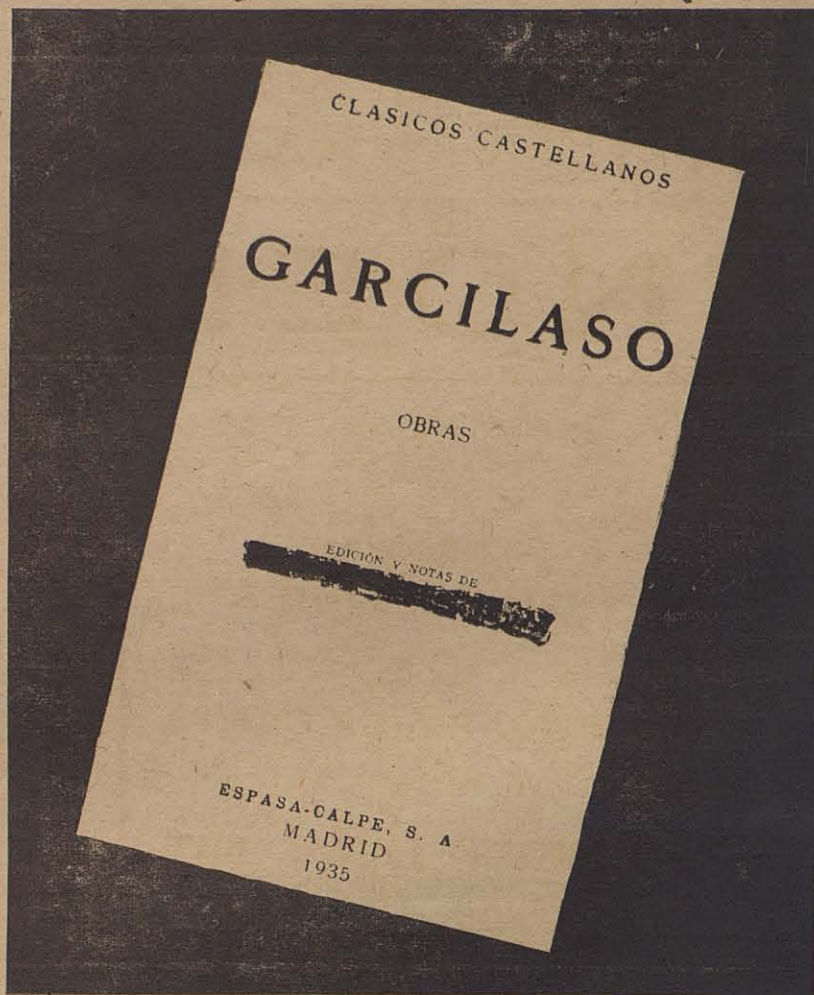
Invent franquista

El franquisme no ha pogut passar-se de la contribució que han aportat a la ciència i l'art, les obres dels autors que li són adversos.

Per aquesta raó, ha hagut d'autoritzar la seva circu-

Montserrat
BAR - RESTAURANT
 de
LACAMBRA I CAMPS
 Cuina COSMOPOLITA
 Especialitat en Plats Catalans
 Agustinas, 1111 i 1115
 Bandera, 206 — Telèfon, 69596
Publicita

lació. Ara que per tal d'impedir el reconeixement d'aquesta falla, fa borrar el nom dels autors proscrits.

El nom de Tomàs Navarro Tomàs, autor d'aquest volum, apareix borrar amb tinta. A l'interior del llibre, també ha estat suprimit, el mateix que el del autor del pròleg.

Pasajes a España

Encomiendas

Wagons-Lits Cook

ORGANIZACION MUNDIAL DE VIAJES

AGUSTINAS, 1058 — TELEFONS: 65533 - 67011

CASILLA, 1534 — Direc. Teleg.: WAGOLITS

SANTIAGO

**FONT DE SODA
RESTAURANT**

"NOEL"

FUNDAT L'ANY 1925

Especialitat:

CAFE EXPRES

•
MENJAR A LA CARTA

•
OBERT DIA I NIT

PORTAL BULNES
(Cantonada Merced)

Tallers Electro Mecanics

DE VICENS PASCUAL I CIA.

10 de Julio, 1052 al 1056

— Telèfon 74461

Servei elèctric d' automòbils atès per un expert tècnic català. — Especialitat en cotxes europeus, dinamos, clàxons i tota mena de recanvis.

Fàbrica de Mobles Colonials

Lord Cochrane, 565

Telèfon 66567

JOAN GRAMUNT MIR

MIDES ACURADES

COLL Y Cia. Ltda.

CONFECCIONS

EXCLUSIVES

SASTRERIA

Moneda, 926
Telèfon, 65392

SANTIAGO

**FIAMBREERIA
RESTAURANT**

ESPECIALITAT EN POLLASTRE AL SPIEDO
GRAN ASSORTIT DE MARISCS DE TEMPORADA

"La Trinchera"

MERCED i SAN ANTONIO - TELEFON 32868

11 a. /
5 a. 6
523

**ELS
VINS**

Horera

**SON ELS
PREFERITS**

Publicitar

VICUÑA MACKENNA 1216
TELEFON 50701

O. 5298—T. C. N. del N.